

PROGRAM NAUCZANIA

dla klas 1–3 szkoły podstawowej

Edukacja wczesnoszkolna

Autorzy:

Anna Korcz, Dorota Zagrodzka

Autor treści muzycznych:

Alicja Twardowska

Projekt okładki:

Monika Pacewicz

Projekt graficzny:

Emilia Malcherek

Redakcja:

Maria Rylska

Redakcja techniczna:

Mariola Proch

Skład i łamanie:

K-Studio

Druk i oprawa:

Edukacja Polska S.A.

Oddział Poligrafii

© Copyright by Wydawnictwo Edukacja Polska Sp. z o.o.
Warszawa 2009

ISBN 978-83-7635-026-4

edukacja
polska

Wydawnictwo Edukacja Polska Sp. z o.o.

02-231 Warszawa, ul. Jutrzenki 183

tel. 022 781 15 37 w. 152

faks 022 781 15 38 w. 198

Spis treści

Wstęp	4
Założenia programu	5
Szczegółowe cele kształcenia i wychowania	6
Organizacja procesu kształcenia i wychowania	8
Edukacja polonistyczna	9
Edukacja przyrodnicza	21
Edukacja społeczna	24
Edukacja plastyczno-techniczna	27
Edukacja muzyczna	30
Wychowanie i etyka	33
Edukacja matematyczna	35
Zajęcia komputerowe	41
Wychowanie fizyczne i higiena osobista	42
Ocenianie	44
Arkusze oceniające	47
Ocena opisowa	62

Wstęp

Zreformowany, pierwszy etap kształcenia daje możliwość, aby naukę w pierwszej klasie szkoły podstawowej rozpoczynały dzieci sześciolatnie. Program *Witaj szkoło!* przedstawia cele przewidziane dla poszczególnych działów edukacji, określonych w podstawie programowej. Zawiera również sposób organizacji kształcenia i wychowania. Określa wszystkie wymagania stawiane przed uczniem kończącym kolejne klasy, przedstawia sposób oceniania i propozycje śledzenia osiągnięć uczniów. Program zawiera również wskazówki, jak można motywować dzieci do nauki.

Założenia programu

Program jest skonstruowany w taki sposób, aby każde dziecko, niezależnie od posiadanych umiejętności i zdolności, systematycznie zdobywało nowe wiadomości i kompetencje.

Program obejmuje:

- szczegółowe cele kształcenia i wychowania;
- organizację procesu kształcenia i wychowania;
- edukację: polonistyczną, przyrodniczą, społeczną, plastyczno-techniczną, muzyczną, matematyczną, a także zajęcia komputerowe, wychowanie i etykę oraz wychowanie fizyczne i higienę osobistą;
- zestaw narzędzi pozwalających ocenić postępy w nauce: dla uczniów przeznaczone są plansze edukacyjno-oceniające, a dla nauczycieli i rodziców arkusze oceniające, które stanowią podstawę do oceny efektów pracy każdego dziecka.

Program zakłada wykorzystanie podręczników pakietu *Witaj szkoło!*, w skład którego wchodzi:

Dla klasy 1:

Witaj szkoło! Podręcznik z ćwiczeniami do nauczania zintegrowanego, części 1–4;

Witaj szkoło! Matematyka, podręcznik z ćwiczeniami, części 1–4;

Witaj szkoło! Karty plastyczne, części 1–4;

Witaj szkoło! Ćwiczenia muzyczne.

Dla klasy 2:

Witaj szkoło! Podręcznik, części 1–2;

Witaj szkoło! Ćwiczenia zintegrowane, części 1–4;

Witaj szkoło! Matematyka, podręcznik z ćwiczeniami, części 1–4;

Witaj szkoło! Karty plastyczne, części 1–2;

Witaj szkoło! Ćwiczenia muzyczne.

Dla klasy 3:

Witaj szkoło! Podręcznik, części 1–2;

Witaj szkoło! Ćwiczenia zintegrowane, części 1–4;

Witaj szkoło! Matematyka, podręcznik z ćwiczeniami, części 1–4;

Witaj szkoło! Karty plastyczne, części 1–2;

Witaj szkoło! Ćwiczenia muzyczne.

Szczegółowe cele kształcenia i wychowania

Podstawowym celem nauki w klasach 1–3 jest zapewnienie dziecku możliwości wszechstronnego rozwoju, przygotowanie go do roli ucznia oraz do nauczania przedmiotowego w klasach starszych. Kolejnym zadaniem edukacji jest przekazanie dziecku, w sposób klarowny i jasny, wiedzy na temat otaczającego świata postrzeganego jako całość.

W procesie edukacyjnym szczególnie istotne jest stworzenie odpowiednich warunków rozwoju zarówno dzieciom mającym trudności w nauce, jak i tym, które wykazują szczególne uzdolnienia w danej dziedzinie. Niezwykle ważnym celem edukacyjnym jest możliwość wprowadzenia indywidualnego tempa pracy z podręcznikiem, które jest dostosowane do możliwości każdego ucznia.

Szczegółowe cele kształcenia zakładają:

- rozwijanie sprawności językowej polegającej na umiejętności poprawnego wypowiadania się, czytania i pisania;
- nabywanie umiejętności rozumienia czytanych tekstów na podstawie stosowanych technik analizy utworów literackich;
- kształtowanie umiejętności płynnego, poprawnego i wyraźnego czytania;
- posługiwanie się różnymi formami wypowiedzi pisemnej;
- kształtowanie umiejętności pisania z wykorzystaniem znajomości elementarnych zasad pisowni;
- wyrabianie nawyków czytelniczych;
- rozwijanie nawyku uczestnictwa w kulturze;
- kształtowanie umiejętności matematyzowania;
- nabywanie umiejętności wykonywania elementarnych działań arytmetycznych;
- rozpoznawanie figur geometrycznych, rozwijanie wyobraźni przestrzennej;
- nabywanie umiejętności praktycznych (obliczenia kalendarzowe, zegarowe, pieniężne, mierzenie, ważenie);
- kształtowanie umiejętności obserwowania zjawisk przyrodniczych;
- kształtowanie świadomości ochrony środowiska przyrodniczego;
- przygotowanie do percepcji muzyki i sztuk plastycznych;
- rozwijanie wrażliwości i ekspresji muzycznej oraz plastycznej;
- nabywanie i rozwijanie umiejętności posługiwania się prostymi narzędziami;
- kształtowanie umiejętności obsługi prostych urządzeń technicznych spotykanych w najbliższym otoczeniu;
- kształtowanie umiejętności praktycznego zdobywania wiedzy, poszukiwania różnych źródeł informacji i korzystania z nich (w tym z internetu).

Szczegółowe cele wychowania zakładają:

- kształtowanie poczucia własnej wartości i godności;
- pomoc w rozwijaniu i poznawaniu siebie samego;
- uświadamianie wartości oparcia w rodzinie;
- wspieranie dziecka w poznawaniu otoczenia społecznego;

- uświadomienie dziecka, że popełnianie błędów jest nieodłącznym elementem, towarzyszącym procesowi uczenia się;
- pomoc w rozwijaniu samodzielności;
- motywowanie do nauki;
- wspieranie dziecka w radzeniu sobie z trudnościami w nauce;
- kształtowanie umiejętności samokontroli i samooceny;
- rozwijanie ciekawości w poznawaniu świata;
- kształtowanie umiejętności planowania i organizowania pracy;
- wspieranie umiejętności współpracy w grupie;
- kształtowanie potrzeby ekspresji twórczej, kreatywności, wyobraźni;
- rozwijanie wrażliwości estetycznej;
- doskonalenie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach problemowych;
- wspieranie potrzeby uczestniczenia dziecka w życiu społecznym;
- uwrażliwienie na zasady etyczne obowiązujące w życiu społecznym;
- wyrabianie nawyku dbałości o kulturę słowa;
- kształtowanie nawyków zdrowego odżywiania i higienicznego trybu życia;
- wzmacnianie poczucia tożsamości narodowej, kulturowej, regionalnej.

Organizacja procesu kształcenia i wychowania

Jednym z głównych celów procesu kształcenia i wychowania jest wspieranie dziecka w poznawaniu świata, dlatego w programie ważna jest ścisła integracja poszczególnych działów edukacji: polonistycznej, przyrodniczej, społecznej, plastyczno-technicznej, muzycznej oraz wychowania i etyki.

Program daje również możliwość realizowania niektórych zagadnień w sposób zbliżony do nauczania przedmiotowego. Dotyczy to między innymi muzyki i plastyki, które mógłby realizować nauczyciel przedmiotu. Należy jednak podkreślić, że nie jest to obowiązujące i zagadnienia tych działów edukacji można także wprowadzać w ramach codziennych zajęć zintegrowanych.

Pomimo tego, że podczas nauki nauczyciel wprowadza wiele zabaw ruchowych, zajęcia sportowe powinny być dodatkowo wyodrębnione i prowadzone w miejscu specjalnie do tego przystosowanym (np. w sali gimnastycznej, na korytarzu, na boisku czy podwórku).

Luźnej integracji podlega również edukacja matematyczna. Treści matematyczne podporządkowane są logice kolejno omawianych pojęć matematycznych. Należy zaznaczyć, że w nauczaniu matematyki tam, gdzie jest to możliwe, uwzględnia się tematykę aktualnie realizowaną podczas zajęć zintegrowanych.

Zajęcia komputerowe rozumiane jako praca ucznia przy komputerze są podporządkowane wszystkim działom edukacji, a ich realizacja uzależniona jest od wyposażenia szkoły. Jeżeli w sali lekcyjnej znajduje się chociaż jeden komputer, można używać go podczas omawiania różnych zagadnień. Jeżeli praca z komputerem możliwa jest jedynie w pracowni komputerowej, nauczyciel powinien zorganizować osobne zajęcia, które najefektywniej pozwolą zrealizować założenia i cele zajęć komputerowych.

Zaleca się częste przeplatanie pracy ze wszystkimi uczniami, pracę grupową oraz indywidualną. Podstawową formą przyswajania nowych wiadomości i kształtowania umiejętności powinna być zabawa. Uczniowie, szczególnie w klasie 1, powinni często wychodzić poza teren szkoły. Spacer i wycieczki dają możliwość dokonywania obserwacji przyrodniczych, ćwiczenia bezpiecznego zachowania na drodze. Wspólne wyprawy do sklepu, na pocztę, do muzeum, kina czy teatru powinny służyć praktycznemu zdobywaniu wiedzy (przeliczanie pieniędzy, zapoznanie ze sztuką).

Edukacja polonistyczna

Edukacja polonistyczna zajmuje centralne miejsce w nauczaniu zintegrowanym ze względu na rolę, jaką pełni język w rozwoju umysłowym ucznia oraz wynikającej z niej funkcji komunikacyjnej. Podstawowym celem edukacji jest możliwość zapoznania dziecka z językiem mówionym i pisanym oraz stopniowe poszerzanie jego kompetencji językowych pozwalających na pełniejszy i swobodniejszy kontakt ze światem. W procesie edukacji realizuje się ten cel za pomocą zintegrowanych ćwiczeń polegających na nauce:

- mówienia i słuchania,
- czytania,
- pisania i opracowania tekstów,
- zasad ortografii i gramatyki,
- oraz ćwiczeniach syntaktycznych, słownikowych oraz frazeologicznych.

W edukacji polonistycznej niezwykle ważne jest:

- podkreślanie dbałości o kulturę słowa,
- rozbudzanie zainteresowania książką,
- wskazywanie potrzeby obcowania z różnymi dziedzinami sztuki,
- wskazywanie różnorodnych źródeł informacji i zachęcanie do korzystania z nich.

1. PRZYGOTOWANIE DO CZYTANIA I PISANIA

W procesie przygotowania do nauki czytania i pisania wyróżnia się trzy okresy:

- przygotowawczy – ukierunkowany głównie na rozwijanie funkcji słuchowej, wzrokowej, artykulacyjnej, motorycznej oraz na usprawnianie funkcji poznawczych (myślenia, uwagi, spostrzegania), oraz na rozwój analizy i syntezy, a także na ćwiczenia grafomotoryczne (znaki literopodobne). Naukę czytania poprzedzają ćwiczenia doskonalące słuch fonemowy oraz różnorodne zabawy i zadania uzupełniające. W trakcie nauki czytania wszystkie powyższe działania stają się coraz bardziej skomplikowane;
- elementarzony – polega na wprowadzaniu, według określonej kolejności (naprzemienienie), samogłosek i spółgłosek. Stopniowo podejmowane są próby czytania głosek, sylab, wyrazów, zdań i tekstów, które następnie poddawane są analizie. Pojawiają się schematy głoskowe i literowe. W dalszej kolejności wprowadzane są dwuznaki oraz spółgłoski miękkie mające podwójny zapis;
- poelementarzony – główny nacisk położony jest wówczas na automatyzację czytania, doskonalenie umiejętności pisania oraz na wykorzystywanie tekstu jako źródła informacji.

2. WPROWADZANIE LITER

Litery wprowadzane są w określonym porządku przez cały pierwszy rok nauki w szkole. Podczas dwóch pierwszych miesięcy w klasie 1, nauczyciel weryfikuje wiedzę i umiejętności uczniów, a następnie pomaga im nadrobić zaległości.

Kolejność wprowadzanych w książce liter decyduje o treści proponowanych tekstów do czytania. Pierwsze teksty do nauki czytania zbudowane zostały z wyrazów czystych fonetycznie. Przyjęto, że najpierw wprowadzane są litery o jednym ortogramie, następnie dwuznaki, a na końcu spółgłoski miękkie mające podwójny zapis.

3. METODA NAUKI CZYTANIA

Nauka czytania wprowadzona jest metodą analityczno-syntetyczną. Analiza wychodzi od pojęcia wyrazu, poprzez sylabę, aż do określenia głoski (wyraz–sylaba–głoska). Natomiast synteza zaczyna od pojęcia głoski, następnie sylaby, a kończy na wyrazie (głoska–sylaba–wyraz). Wprowadzając pojęcie sylaby, elementu pośredniego w obu procesach, dochodzi do tak zwanego poszerzenia pola czytania.

Dziecko poznając pierwsze litery, jednocześnie uczy się rozpoznawania samogłosek i spółgłosek. Każdy wprowadzany wyraz podstawowy jest analizowany na poziomie głoski a następnie różnymi kolorami zapisane są samogłoski i spółgłoski. Umiejętność rozróżniania samogłosek i spółgłosek jest podstawą do poznania prawidłowej budowy sylaby i pisowni zmiękceń.

W rozwoju umiejętności czytania, której podstawę stanowią tzw. relacje funkcjonalne, biorą udział funkcje: wzrokowa, słuchowa oraz kinestetyczno-ruchowa.

Zarówno gotowość do czytania, jak i samą umiejętność czytania należy kształtować, uwrażliwiając dziecko na:

- wyróżnianie, rozpoznawanie i powtarzanie głosek;
- poprawne wymawianie wszystkich głosek i grup spółgłoskowych;
- doskonalenie umiejętności wyraźnego mówienia (regulowanie oddechu, wymawianie wszystkich głosek wyrazu);
- głoskowanie wyrazów;
- rozwijanie słuchu (dostrzeganie, rozpoznawanie i różnicowanie dźwięków);
- kształtowanie motywacji do nauki czytania;
- analizę i syntezę słuchowo-wzrokową;
- tworzenie i odczytywanie odpowiednio dobranych wyrazów;
- wprowadzenie wielkich i małych liter;
- przyporządkowywanie napisów do danej ilustracji;
- czytanie krótkich tekstów wraz z oglądaniem odpowiadających im ilustracji.

4. PRZYGOTOWANIE DO PISANIA I NAUKA PISANIA

W procesie przygotowania do nauki pisania szczególny nacisk położony jest na rozwój małej motoryki ręki. Ważne jest stworzenie dziecku odpowiednich warunków do swobodnej działalności artystyczno-konstrukcyjnej oraz organizowanie zabaw, gier i zajęć polegających na:

- realizowaniu przez dzieci różnych zadań doskonalących sprawność manualną w trakcie montowania, wycinania, wydzierania;
- wykonywaniu swobodnych, ciągłych ruchów ręki z wprowadzaniem zmiany kierunku;
- odtwarzaniu i odwzorowywaniu różnych form, kształtów i układów w trakcie układania, rysowania, lepienia;
- pisanii znaków literopodobnych;
- różnorodnych ćwiczeniach twórczych plastycznych i technicznych.

Niezastąpioną pomocą w przeprowadzaniu ćwiczeń grafomotorycznych jest Raczek – pierwsze litery i cyfry. Jest to pomoc dydaktyczna przydatna także podczas omawiania treści przy-

rodniczych, społecznych, matematycznych oraz plastycznych. W skład Raczka wchodzi:

- tablica metalowa w plastikowej obudowie z folią do pisania, przymocowaną na zatrzaski magnetyczne,
- pisak z gumką,
- zestaw kart.

W trakcie nauki pisania dziecko ćwiczy grafomotorykę, rysując szlaczki, znaki literopodobne i cyfropodobne oraz figury geometryczne. Następnie pisze litery, cyfry, sylaby, wyrazy, zdania w liniaturach o różnej szerokości. Podczas wszystkich ćwiczeń nauczyciel wspomaga dziecko.

5. TEKST JAKO ŹRÓDŁO INFORMACJI

Ćwiczenia wykorzystujące tekst jako źródło informacji pojawiają się już w okresie elementarzystycznym. Z czasem stopień ich skomplikowania rośnie. Wraz z poznawaniem kolejnych liter i coraz większymi możliwościami intelektualnymi dziecka wprowadzane są różne rodzaje tekstów: literackie, popularnonaukowe, użytkowe, publicystyczne.

Nauka traktowania tekstu jako źródła informacji powinna odbywać się przy użyciu obrazowych słowników i encyklopedii. Przy tej okazji należy kształtować w uczniach umiejętność korzystania z biblioteki i czytelnika.

6. ROZWÓJ MOWY ORAZ KULTURA ŻYWEGO SŁOWA

Niezwykle ważnym zadaniem na etapie nauczania zintegrowanego jest kształtowanie umiejętności sprawnego posługiwania się językiem. Rozwijanie mowy nauczyciel powinien doskonalić poprzez:

- stwarzanie sytuacji zachęcających dzieci do swobodnych wypowiedzi:
 - kontakty koleżeńskie i rozmowy klasowe,
 - dzielenie się uczuciami i wrażeniami,
 - zadawanie pytań i udzielanie odpowiedzi;
- wzbogacanie słownika dziecka w miarę poznawania otaczającego go środowiska:
 - słowny opis cech charakterystycznych zjawisk, przedmiotów oraz stanów uczuciowych,
 - uściślanie podawanych informacji;
- kształtowanie umiejętności poprawnego formułowania wypowiedzi:
 - używanie poprawnych form fleksyjnych,
 - prawidłowe budowanie zdań i używanie odpowiedniego czasu gramatycznego,
 - poprawne stosowanie równoważników zdań,
 - formułowanie złożonych wypowiedzi dzięki poprawnemu stosowaniu spójników, przymków, przysłówków;
- stwarzanie sytuacji sprzyjających aktywizowaniu myślenia i doskonaleniu sprawności umysłowych:
 - rozwiązywanie i układanie zagadek,
 - odczytywanie i układanie historyjek obrazkowych,
 - analiza treści opowiadania lub innego tekstu literackiego lub użytkowego,
 - porównywanie i odnajdywanie podobieństw i różnic.

Zadaniem nauczyciela jest wyrabianie w dzieciach dbałości o kulturę języka już od najmłodszych lat. Dlatego ważne jest:

- dostarczanie dzieciom wzorów pięknej mowy (język nauczyciela, teksty w wykonaniu aktorów);
- korygowanie w codziennych sytuacjach potocznych błędów językowych;
- przybliżanie utworów literackich w celu wzbogacenia dziecięcych przeżyć estetycznych i uwrażliwiania na siłę artystycznego wyrazu;
- organizowanie zabawy w teatr;
- zachęcanie do własnej twórczości słownej.

7. ROZBUDZANIE ZAINTERESOWANIA KSIĄŻKĄ

Nauka w klasach 1–3 daje duże możliwości rozbudzania zainteresowania książką i zachęcania dzieci do czytelnictwa. Sprzyja temu naturalna u dzieci ciekawość świata oraz wrażliwość. Proponowanie wartościowych publikacji i radość płynąca z ich poznawania powinny zachęcić dzieci do sięgania po książki z własnej inicjatywy.

Kształtowanie intelektualnego i emocjonalnego stosunku do książki będącej źródłem wiadomości i przeżyć nauczyciel może wzbogacić poprzez:

- doskonalenie umiejętności uważnego słuchania tekstu mówionego i czytanego;
- zachęcenie do ekspresywnego wyrażania się na temat poznanego utworu (dziecko własnymi słowami opowiada o myśli przewodniej utworu);
- rozwijanie umiejętności recytacji wierszy;
- zachęcanie dzieci do realizacji różnych form inscenizacji.

Duży wpływ na rozbudzenie zainteresowania książką ma z pewnością codzienne czytanie dzieciom wartościowych tekstów literackich. Rytuał ten jest sposobem na wyciszenie dzieci, rozwijanie wyobraźni, kreatywności, wzbogacanie zasobu słownictwa oraz wspieranie rozwoju emocjonalnego.

Przykładowe propozycje lektur:

Baśnie i bajki:

- H. Ch. Andersen – *Baśnie* (wybór)
- W. Markowska, A. Milska – *Baśnie z dalekich wysp i lądów*
- B. Zagala – *Najkrótsze bajki*
- N. Gałczyńska – *O wrózkach i czarodziejach*
- *Śpiewająca lipka. Bajki Słowian Zachodnich* (wybór, tłumaczenie L. Jasnoszowa)
- H. Januszewska – *Kopciuszek*
- C. S. Lewis – *Opowieści z Narni*

Legendy i podania:

- M. Orłóń, J. Tyszkiewicz – *Legendy i podania polskie*
- E. Wygonik, A. Janicki – *Legendy krakowskie*
- B. Tylicka – *Polskie miasta w baśni i legendzie*

Poezja dla dzieci:

- J. Brzechwa – *Brzechwa dzieciom, Sto bajek*

- J. Tuwim – *Lokomotywa i inne wiersze*
- D. Wawilow – *Wierszykarnia*
- J. Kulmowa – *Wybór wierszy dla dzieci*
- D. Gellner – *Wiersze dla dzieci*
- J. Ratajczak – *Ziarenka maku*
- L. J. Kern – *Same rodziniki, Mądra poduszka*

Powieści:

- A. Lindgren – *Dzieci z Bullerbyn*
- K. Drzewiecka – *Piątka z Zakątką*
- A-C Vestly – *8+2 i ciężarówka*
- M. Lobe – *Babcia na jabłoni*
- M. Strękowska-Zaremba, J. Olech – *Abecelki i duch Bursztynowego Domu*
- B. Krupska – *Sceny z życia smoków*

Opowiadania o zwierzętach:

- J. Grabowski – *Czarna owieczka*
- E. Szelburg-Zarembina – *Najmilsi*
- K. Giżycki – *Wielkie czyny szympansa Bajbuna Mądrego*
- C. Aveline – *O lwie, który lubił tylko truskawki*
- W. Chotomska – *Pięciopsiaczki*
- T. Jansson – *Opowiadania z doliny Muminków*

Opowiadania o sprawach szkolnych i dzieciach:

- H. Bechlerowa – *Zajaczek z rozbitego lusterka, Koniczyna pana Floriana*
- A. Lindgren – *Lotta z ulicy Awanturników*
- J. Papuzińska, U. Przybyszewska – *Uśmiechnięte słowa – opowiadania dla dzieci*
- E. Brzoza – *Skakanka*
- J. Jasny-Mazurek – *Opowiadania z trzeciego piętra*
- J. Papuzińska – *Nasza mama czarodziejka*

Komiksy:

- R. Goscinny, A. Uderzo – *Asteriks*
- K. Makuszyński, M. Walentynowicz – *120 przygód Koziołka Matołka*
- K. Makuszyński, M. Walentynowicz – *Awantury i wybryki małej małpki Fiki-Miki*
- H. J. Chmielewski – *Tytus, Romek i A`Tomek*

W trakcie nauki w klasach 1–3 głównym założeniem jest praca z wykorzystaniem tekstu literackiego. Omawiane są wiersze, baśnie, legendy, opowiadania, komiksy oraz bajki. Pojawiają się także fragmenty publikacji popularnonaukowych oraz wywiady.

W klasie 1 cykl *Podróż do Krainy Książek* zawiera publikacje określone jako wartościowe i rozwijające, które niosą ze sobą treści o charakterze poznawczym oraz dydaktyczno-etycznym.

W klasie 2 głównym tematem lektur są legendy polskie, które mają przybliżyć uczniom bogatą historię Polski, wiedzę na temat regionów kraju, znanych miejsc, zabytków kultury oraz postaci historycznych.

W klasie 3 regularnie pojawiają się baśnie z dalekich krain i lądów, które przybliżają dzieciom wartości ogólnoludzkie, kształtują prawidłowe postawy moralne, a także zapoznają z mapą świata (miejscom powstania baśni) oraz inspirować do poszukiwań informacji na temat danej krainy lub kraju, z którego baśń pochodzi.

8. LEKTURY

Zgodnie z podstawą programową przy wyborze lektur należy kierować się realnymi umiejętnościami czytelnictwami dzieci.

W klasie 1 stworzony został cykliczny kącik *Podróż do Krainy Książek*, którego realizacja może wyczerpać potrzebę omawiania innych lektur. W podręczniku pojawiają się również legendy i baśnie. Należy jednak pamiętać, aby przybliżać uczniom także klasykę poezji polskiej lub komiksy. Ważne jest, aby podczas lektury zwracać uwagę na zagadnienia wychowawcze. Poniżej podano propozycje lektur, które w ramach codziennego czytania należałoby przybliżać dzieciom:

- M. Musierowicz – *Hihopter*
- J. Duszyńska – *Cudaczek-Wyśmiewaczek*
- M. Jaworczakowa – *Jacek, Wacek i Pankracek*
- A. Lindgren – *Lotta z ulicy Awanturników*
- J. Porazińska – *Plastusiowy pamiętnik*

Jeśli umiejętności czytelnictwa klasy umożliwią samodzielne czytanie lektur (lub z niewielką pomocą nauczyciela), można omówić zaproponowane poniżej propozycje:

- J. Grabowski – *Czarna owieczka*
- H. Januszewska – *Kopciuszek*
- J. Brzechwa – *Brzechwa dzieciom, Sto bajek*
- J. Tuwim – *Lokomotywa i inne wiersze*
- J. Papużyńska – *Nasza mama czarodziejka*
- W. Chotomska – *Pięciopsiaczki*

W klasie 2 i 3 co dwa miesiące pojawiają się w podręczniku propozycje lektur. Przedstawione fragmenty umożliwiają rozmowę bez konieczności znajomości całej książki. Zagadnienia w książce poruszane są związane z tematem zawartym w podręczniku. Nauczyciel może dokładniej omówić daną lekturę, jeśli zainteresuje ona uczniów lub zaproponować inną książkę.

W podręczniku zawarte są następujące propozycje:

Klasa 2

- M. Krüger – *Karolcia*
- A. Cz. Centkiewiczowie – *Zaczarowana zagroda*
- H. Ch. Andersen – *Calineczka*
- H. Lofting – *Doktor Dolittle i jego zwierzęta*
- J. Kulmowa – *Wybór wierszy dla dzieci*

Klasa 3

- J. Ratajczak – *Ziarenka maku*
- A. Lindgren – *Dzieci z Bullerbyn*
- Cz. Centkiewicz – *Anaruk, chłopiec z Grenlandii*

- M. Jaworczakowa – *Oto jest Kasia*
- M. Kownacka – *Kajtkowe przygody*

Wybór lektur do omawiania w klasie pozostawia się nauczycielowi, który sam dostosowuje do możliwości klasy rodzaj, liczbę i poziom trudności tekstów.

Od klasy 2 należy przybliżać dzieciom elementy historii społecznej. Chodzi głównie o informacje, jak wyglądała nauka w szkołach w dawnych czasach, jak żyło się na wsi i tym podobne.

W klasie 3 w rozdziałach Rok polski dzieci zdobywają wiadomości na temat polskich zwyczajów i tradycji ludowych.

9. GRAMATYKA I ORTOGRAFIA

Zagadnienia z zakresu gramatyki i ortografii w pełni realizowane są w trakcie trzech lat nauki. Różnorodność ćwiczeń, stopniowanie trudności, powtarzalność i systematyczne ich utrwalanie pozwalają na opanowanie podstawowych pojęć i umiejętności opisanych w podstawie programowej. Wszelkie zagadnienia z tego zakresu pojawiają się cyklicznie w ćwiczeniach zatytułowanych *Akademia Pani Sowy*.

Niezwykle ważne jest kształtowanie w dzieciach umiejętności samokontroli ortograficznej i interpunkcyjnej. W klasach 2–3 służą temu żartobliwe kąciki ortograficzne zwane *Klasową korridą*.

WYMAGANIA WOBEC UCZNIA KLAS 1–3 UWZGLĘDNIAJĄCE TREŚCI NAUCZANIA

MÓWIENIE

Uczeń po klasie 1:

- wypowiada się poprawnie pod względem artykulacji;
- stara się swobodnie wypowiadać na różne tematy poprawnie skonstruowanymi zadaniami pojedynczymi;
- uczestniczy w rozmowach na tematy związane z życiem rodzinnym i szkolnym;
- potrafi wypowiadać się na temat omawianego tekstu literackiego;
- stara się w zrozumiały sposób wyrażać swoje potrzeby, odczucia lub spostrzeżenia;
- potrafi omówić ilustrację do omawianego tekstu;
- poprawnie zadaje pytania;
- potrafi odpowiadać na zadane pytania;
- opowiada historyjki obrazkowe, ustala kolejność wydarzeń;
- dzieli się wrażeniami z przeczytanych lektur;
- formułuje proste życzenia i zaproszenia;
- bierze udział w scenkach dramatycznych i autoprezentacjach;
- poszerza zasób słownictwa oraz struktur językowych, wykorzystując omawiane treści;
- stara się dbać o kulturę wypowiedzi: bezpośrednio zwraca się do rozmówcy, mówi na temat, zadaje pytania;
- stosuje grzecznościowe formy wypowiedzi;
- mówi teksty z pamięci.

W klasie 2 kontynuuje się doskonalenie umiejętności mówienia oraz uczeń po klasie 2:

- swobodnie i poprawnie wypowiada się na różne tematy, używając zdań złożonych;
- uczestniczy w rozmowach na tematy związane z życiem rodzinnym i szkolnym;
- wypowiada się na temat omawianego tekstu literackiego;
- opisuje zaistniałe wydarzenia i potrafi je zrelacjonować;
- nadaje tytuły ilustracjom do omawianych tekstów;
- formułuje odpowiedzi na zadane pytania;
- omawia i opowiada historyjki obrazkowe, potrafi samodzielnie wymyślić ich zakończenie;
- poprawnie opisuje osoby i przedmioty z otoczenia lub przedstawione na ilustracjach;
- formułuje życzenia i zaproszenia;
- konstruuje własne wypowiedzi, biorąc udział w scenkach dramatycznych i autoprezentacjach;
- stara się dbać o kulturę wypowiedzi: dostosowuje ton głosu do sytuacji, odpowiada na zadawane pytania i zadaje pytania, używając odpowiednich zwrotów grzecznościowych;
- recytuje z pamięci wiersze i piosenki.

W klasie 3 kontynuuje się doskonalenie umiejętności mówienia oraz uczeń po klasie 3:

- wypowiada się w różnych formach, potrafi ułożyć kilkuzdaniową wypowiedź na dany temat;
- dba o umiejętny dobór właściwych form komunikowania się w różnych sytuacjach społecznych;
- uczestniczy w rozmowach: prezentuje własne zdanie, potrafi je uzasadnić;
- poszerza struktury składniowe oraz zakres słownictwa, wykorzystując omawiane treści nauczania;
- omawia i opowiada historyjki obrazkowe, analizuje postępowanie bohaterów i potrafi je ocenić;
- samodzielnie opowiada przeczytane i wysłuchane teksty;
- tworzy dialogi w scenkach dramatycznych i autoprezentacjach;
- odtwarza teksty z pamięci: wiersze, piosenki, fragmenty prozy, odpowiednio intonując i uwzględniając zasady interpunkcji;
- stara się dbać o kulturę wypowiedzi: poprawnie artykułuje głoski, stosuje pauzy, właściwą intonację przy wypowiadaniu różnego rodzaju zdań.

SŁUCHANIE

Uczeń po klasie 1:

- słucha ze zrozumieniem prostych poleceń;
- wykonuje proste polecenia wypowiedziane przez nauczyciela lub kolegów;
- słucha ze zrozumieniem prostych zagadek, krótkich tekstów piosenek;
- uczestniczy w rozmowach, nie przerywa wypowiedzi innych, stara się wysłuchać kolegów.

W klasie 2 kontynuuje się doskonalenie umiejętności słuchania oraz uczeń po klasie 2:

- słucha ze zrozumieniem złożonych poleceń;
- wykonuje polecenia wypowiedziane przez nauczyciela lub kolegów;

- słucha ze zrozumieniem i w skupieniu odpowiednich do wieku wierszy, opowiadań i innych utworów literackich (czytanych przez nauczyciela, słuchanych z płyty CD);
- aktywnie uczestniczy w rozmowach, zabiera głos w kulturalny sposób.

W klasie 3 kontynuuje się doskonalenie umiejętności słuchania oraz uczeń po klasie 3:

- słucha ze zrozumieniem poleceń składających się ze zdań wielokrotnie złożonych;
- uważnie słucha wypowiedzi innych i potrafi wykorzystać przekazane informacje;
- wykonuje złożone polecenia wypowiedziane przez nauczyciela lub kolegów;
- słucha ze zrozumieniem i w skupieniu odpowiednich do wieku wierszy, opowiadań, piosenek i innych utworów literackich, w tym dłuższych fragmentów lektur (czytanych przez nauczyciela, słuchanych z płyty CD);
- uczestniczy w rozmowach, potrafi odnieść się do wypowiedzi innych.

PISANIE

Uczeń po klasie 1:

- kreśli i odwzorowuje wzory literopodobne;
- zna i odróżnia wszystkie wprowadzone litery alfabetu, potrafi kształtnie zapisać je w izolacji;
- w poprawny sposób łączy poznane litery;
- przepisuje bezbłędnie litery;
- pisze w czytelny sposób proste wyrazy;
- stara się zapisywać w czytelny sposób kilkusylabowe wyrazy;
- przepisuje bezbłędnie proste zdania;
- uzupełnia zdania z lukami;
- zapisuje proste wyrazy ze słuchu;
- stara się zapisywać proste zdania ze słuchu;
- stara się pisać estetycznie.

W klasie 2 kontynuuje się doskonalenie umiejętności pisania oraz uczeń po klasie 2:

- pisze czytelnie, kształtnie i płynnie;
- potrafi utrzymać prawidłowe tempo pisania;
- przepisuje proste zdania i proste teksty;
- potrafi rozwijać zdania oraz układa i zapisuje spójne, poprawne zdania;
- uzupełnia proste zadania z lukami;
- dokonuje przekształceń tekstów;
- zapisuje wyrazy i zdania ze słuchu z uwzględnieniem poznanego słownictwa;
- poprawnie przepisuje zdania i krótkie teksty ze słuchu i z pamięci;
- stara się samodzielnie układać i poprawnie zapisywać życzenia, zaproszenia, listy prywatne, krótkie opisy, kilkuzdaniowe wypowiedzi na określony temat;
- bierze udział w zbiorowym układaniu różnych form pisemnych;
- dba o estetykę i poprawność graficzną pisma;
- prawidłowo dobiera wyrazy zdrobniałe i o znaczeniu przeciwnym;
- w miarę samodzielnie wykonuje proste zadania domowe.

W klasie 3 kontynuuje się doskonalenie umiejętności pisania oraz uczeń po klasie 3:

- przepisuje zdania złożone i dłuższe teksty;
- uzupełniania zdania z lukami;
- poprawnie rozmieszcza tekst na stronie;
- zapisuje kilkuzdaniowe wypowiedzi ze słuchu z uwzględnieniem poznanego słownictwa;
- poprawnie przepisuje ze słuchu i z pamięci zdania proste i złożone oraz krótkie teksty;
- samodzielnie, poprawnie układa i zapisuje życzenia, zaproszenia, listy prywatne, krótkie opisy, krótkie opowiadania, kilkuzdaniowe wypowiedzi na dowolny temat (na podstawie opracowanych tekstów oraz twórcze);
- stara się dbać o estetykę i poprawność graficzną pisma;
- prawidłowo dobiera wyrazy o znaczeniu przeciwnym i bliskoznacznym;
- samodzielnie wykonuje pisemne zadania domowe.

CZYTANIE I OPRACOWYWANIE TEKSTÓW

Uczeń po klasie 1:

- omawiany tekst odczytuje poprawnie i wyrazami;
- nowy tekst odczytuje poprawnie, sylabami i w miarę możliwości wyrazami;
- czyta i rozumie teksty odpowiednie dla jego wieku;
- odpowiada na proste pytania dotyczące przeczytanego tekstu;
- analizuje pod kierunkiem nauczyciela utwory dla dzieci: wyróżnia bohaterów i ocenia ich postępowanie;
- w sposób ekspresywny wyraża treści przeczytanego lub wysłuchanego utworu (mimiką, gestem, plastycznym działaniem lub ruchem);
- przejawia wrażliwość estetyczną i rozszerza zasób słownictwa poprzez kontakt z dziełami literackimi;
- zna różne teksty literackie: wiersze, opowiadania, legendy;
- przejawia potrzebę kontaktu z literaturą i sztuką dla dzieci;
- pod kierunkiem nauczyciela korzysta z podręczników.

W klasie 2 kontynuuje doskonalenie umiejętności czytania i opracowywania tekstów oraz uczeń po klasie 2:

- samodzielnie czyta omawiany tekst: wyrazami i zdaniami, poprawnie, płynnie, w miarę wyraziście;
- odczytuje samodzielnie nowy tekst: wyrazami i zdaniami, poprawnie, w miarę płynnie;
- czyta i rozumie teksty odpowiednie dla jego wieku;
- odnajduje proste informacje w tekście i wyciąga wnioski;
- rozpoznaje w tekście formy literackie takie jak życzenia, zaproszenia, zawiadomienia;
- czyta tekst z podziałem na role, wyodrębnia dialog w tekście;
- pod kierunkiem nauczyciela analizuje utwory dla dzieci: ustala kolejność wydarzeń, rozpoznaje bohaterów, ocenia ich postępowanie i uzasadnia swoje opinie, określa czas i miejsce akcji utworu;
- potrafi ciekawie interpretować teksty, uczestniczy w ich inscenizowaniu;
- przejawia wrażliwość estetyczną i rozszerza zasób słownictwa poprzez kontakt z dziełami literackimi;

- zapoznaje się z różnymi tekstami literackimi: opowiadaniem, baśnią, legendą, wierszem;
- uczy się korzystać ze zbiorów bibliotecznych (w tym słowników).

W klasie 3 kontynuuje się doskonalenie umiejętności czytania i opracowywania tekstów oraz uczeń po klasie 3:

- potrafi samodzielnie, wyraziście i z zachowaniem ekspresji czytać omawiany tekst;
- potrafi samodzielnie, wyraziście i z zachowaniem ekspresji odczytać nowy tekst;
- odnajduje w tekście informacje oraz fragmenty na określone tematy i wyciąga wnioski;
- rozpoznaje w tekście literackie formy użytkowe: notatka do kroniki, list;
- analizuje, pod kierunkiem nauczyciela, przeczytane utwory: wskazuje głównych i drugoplanowych bohaterów, dokonuje oceny ich postępowania, zaznacza wybrane fragmenty tekstu, układa dalszy ciąg wydarzeń;
- czyta lektury wskazane przez nauczyciela;
- zna różne teksty literackie: opowiadanie, baśń, legendę, wiersz, teksty popularnonaukowe, komiksy, kroniki;
- w miarę możliwości korzysta ze zbiorów bibliotecznych (encyklopedii) i innych źródeł informacji (internetu).

GRAMATYKA

Uczeń po klasie 1:

- poprawnie dzieli wyrazy na głoski, stara się poprawnie wyróżnić i nazywać głoski w nagłosie, śródgłosie i wygłosie;
- rozróżnia samogłoski i spółgłoski;
- określa liczbę sylab w wyrazie: wyróżnia sylaby w nagłosie, śródgłosie i wygłosie, zapisuje sylaby w prostych wyrazach, układa wyrazy z rozsypanki sylabowej;
- wskazuje różnicę między głoską a literą;
- zna pojęcie „dwuznak”;
- liczy głoski i litery w prostych wyrazach;
- podaje liczbę wyrazów w zdaniu;
- układa zdania: o wskazanej liczbie wyrazów, z rozsypanki wyrazowej, do ilustracji;
- rozróżnia zdania oznajmujące, pytające i rozkazujące.

W klasie 2 kontynuuje się doskonalenie umiejętności gramatycznych oraz uczeń po klasie 2:

- ze zrozumieniem posługuje się określeniami: „wyraz”, „głoska”, „litera”, „sylaba”, „zdanie”;
- doskonalą poziom analizy i syntezy głoskowej;
- dzieli wyrazy na głoski i określa ich liczbę;
- wyróżnia głoski w nagłosie, śródgłosie, wygłosie;
- zna i rozróżnia samogłoski i spółgłoski;
- umie wymienić samogłoski i spółgłoski;
- potrafi dokonać analizy i syntezy sylabowej;
- dzieli wyrazy na sylaby;
- wyróżnia sylaby w nagłosie, śródgłosie, wygłosie;
- zna różnicę między głoską i literą;
- liczy głoski i litery w prostych wyrazach;

- oddziela wyrazy w zdaniu i zdania w tekście;
- rozumie pojęcie „zdanie”; odróżnia zdania pytające, rozkazujące, oznajmujące.

W klasie 3 kontynuuje się doskonalenie umiejętności gramatycznych oraz uczeń po klasie 3:

- rozpoznaje i tworzy samodzielnie wszystkie rodzaje zdań;
- dokonuje przekształceń zdań;
- grupuje wyrazy według cech znaczeniowych: nazw osób, zwierząt, roślin i rzeczy;
- odnajduje w zdaniu wyrazy określające czynności, wskazuje określenia rzeczownika;
- dobiera słownictwo do podanego tematu;
- potrafi rozwinąć zdanie.

ORTOGRAFIA I INTERPUNKCJA

Uczeń po klasie 1:

- rozumie, odróżnia i wskazuje podobieństwa w zapisywaniu: „rz”–„ż”, „ó”–„u”, „ch”–„h”;
- rozpoznaje rodzaje zdań;
- rozróżnia znaki interpunkcyjne: kropkę, znak zapytania, wykrzyknik;
- potrafi zakończyć zdania odpowiednio do celu wypowiedzi: stawia kropkę na końcu zdania oznajmującego, stawia znak zapytania na końcu zdania pytającego, stawia wykrzyknik na końcu zdania rozkazującego;
- zapisuje wielką literą: początek zdania, imiona i nazwiska, nazwy miast;
- wie, co to jest alfabet;
- dba o poprawność ortograficzną w zapisie podstawowych wyrazów.

W klasie 2 kontynuuje się doskonalenie umiejętności ortograficznych i interpunkcyjnych oraz uczeń po klasie 2:

- zna alfabet, ustala kolejność wyrazów ze względu na pierwszą literę;
- potrafi powiedzieć, jakie jest zastosowanie przecinka przy wyliczaniu;
- wie, że w zależności od rodzaju zdania, na końcu stawia się następujące znaki przestankowe: kropkę, znak zapytania, wykrzyknik;
- zapisuje wielką literą: imiona i nazwiska, nazwy miast i państw, nazwy gór i rzek;
- wskazuje podobieństwa w zapisywaniu spółgłosek miękkich;
- poprawnie zapisuje spółgłoski miękkie: zapisywanie wyrazów z dwuznakami oraz ze znakiem diakrytycznym;
- dba o poprawność ortograficzną i interpunkcyjną podczas pisania z pamięci i ze słuchu;
- korzysta z ilustrowanych słowników;
- stosuje popularne skróty przy adresowaniu.

W klasie 3 kontynuuje się doskonalenie umiejętności ortograficznych i interpunkcyjnych oraz uczeń po klasie 3:

- zapisuje wielką literą: nazwy popularnych zabytków, niektóre tytuły książek i czasopism, przydomki;
- rozumie funkcję przecinka i stosuje go przy wyliczaniu;
- zna zastosowanie dwukropka przy wyliczaniu;
- dba o poprawność ortograficzną i interpunkcyjną podczas pisania ze słuchu oraz tekstów pisanych samodzielnie.

Edukacja przyrodnicza

Edukacja przyrodnicza zawiera treści z zakresu przyrody i ekologii, które realizowane są w nawiązaniu do pór roku. W każdej kolejnej klasie treści te są rozszerzane – umożliwia to sukcesywne poznawanie otaczającej rzeczywistości. Działanie jest ważnym etapem w poznawaniu otoczenia. Dlatego też kładzie się tak duży nacisk na prowadzenie obserwacji, wykonywanie doświadczeń, realizowanie projektów. Kształtuje to umiejętność analizowania, porównywania, uogólniania i wnioskowania na bazie empirycznej.

W ciągu roku szkolnego pojawiają się propozycje obcowania z przyrodą – zakładanie zielników, prowadzenie przyszkolnych ogródków (sadzenie kwiatów, pielienie itp.) oraz uprawy warzyw (szczypiorek, pietruszka, rzodkiewka). Można również stworzyć kalendarz pogody, przeprowadzić z dziećmi obserwację przyrody lub doświadczenia z wodą (stany skupienia). Uczniowie w klasie mogą zakładać hodowlę zwierząt (akwarium, terrarium) lub mogą pielęgnować rośliny doniczkowe.

Dziecko powinno orientować się we współzależnościach zachodzących między światem roślin i zwierząt. W trakcie edukacji przyrodniczej poznaje ono zjawiska atmosferyczne i wynikające z nich zagrożenia (susza, powódź). Kładzie się nacisk na uwrażliwienie na działania proekologiczne. Ważnym tematem jest również uświadomienie źródeł zagrożeń naszej planety oraz nauka, jak im przeciwdziałać.

WYMAGANIA WOBEC UCZNIA KLAS 1–3 UWZGLĘDNIAJĄCE TREŚCI NAUCZANIA

Uczeń po klasie 1:

- rozpoznaje rośliny charakterystyczne dla parku, lasu, pola, sadu i ogrodu;
- prowadzi proste uprawy;
- zna warunki konieczne do rozwoju roślin;
- dokonuje obserwacji i przeprowadza proste doświadczenia przyrodnicze;
- jest świadomy, że nie każde rośliny są przyjazne dla człowieka;
- rozpoznaje zwierzęta charakterystyczne dla parku, lasu, pola, sadu i ogrodu;
- prowadzi proste hodowle;
- zna warunki konieczne do rozwoju zwierząt w szkolnych hodowlach;
- wie, jakie korzyści przynoszą zwierzęta w przyrodzie (owady jako sprzymierzeńcy, owady jako szkodniki, rola dżdżownicy);
- wie, w jaki sposób zwierzęta przystosowują się do zimy (odlatują do ciepłych krajów, przylatują do Polski, zapadają w sen zimowy);
- stara się pomagać zwierzętom przetrwać zimę, wie jak należy pomagać zwierzętom przetrwać upalne lato;
- jest świadomy, że chore, dzikie zwierzęta są zagrożeniem dla człowieka;
- wie, że trzeba segregować śmieci;
- potrafi właściwie zachować się w lesie, parku (zachowuje ciszę, szanuje rośliny, nie śmieci);
- podejmuje działania na rzecz ochrony przyrody;

- wymienia zjawiska atmosferyczne w danych porach roku;
- ubiera się zgodnie z panującą pogodą;
- dokonuje prostych obserwacji pogodowych;
- umie prowadzić obrazkowy kalendarz pogody;
- rozróżnia i nazywa podstawowe znaki drogowe;
- zachowuje bezpieczeństwo, przechodząc przez ulicę;
- zna zasady zdrowego żywienia i stara się je stosować;
- wie, że należy kontrolować u lekarza stan swojego zdrowia;
- stara się dbać o zęby, wie, że należy systematycznie kontrolować jamę ustną u stomatologa.

W klasie 2 kontynuuje się doskonalenie umiejętności przyrodniczych oraz uczeń po klasie 2:

- zna budowę roślin i warunki ich życia;
- opisuje życie w ekosystemie: lasu, ogrodu, parku, łąki;
- wymienia i rozpoznaje rośliny typowe dla wybranych regionów Polski;
- prowadzi proste uprawy (rozmnaża, sadi, hoduje rośliny);
- zna i nazywa narzędzia ogrodnicze;
- dokonuje obserwacji i doświadczeń przyrodniczych (poddaje je analizie, wiąże przyczynę ze skutkiem);
- zna popularne rośliny doniczkowe (rozpoznaje je, podaje ich nazwy, zna warunki konieczne do ich rozwoju);
- wie czym grozi spożycie lub dotknięcie roślin trujących;
- zna budowę zwierząt i warunki ich życia;
- potrafi nazwać i wyliczyć zwierzęta typowe dla wybranych regionów Polski;
- rozpoznaje i wymienia nazwy zwierząt egzotycznych;
- pomaga zwierzętom przetrwać zimę;
- wie czym grozi kontakt z chorymi i niebezpiecznymi zwierzętami;
- rozumie potrzebę segregacji śmieci, zna pojęcie „surowce wtórne”, wie, jakie jest znaczenie dla ochrony przyrody używanie opakowań ekologicznych;
- zna i rozumie zagrożenia przyrody, wynikające z działalności człowieka (zatrucie wody i powietrza, wyrzucanie odpadów, pożar);
- zna zagrożenia ze strony zjawisk przyrodniczych (powódź, pożar);
- wie, jak należy zachować się w sytuacjach zagrożenia (powódź, pożar);
- zna wpływ przyrody nieożywionej na życie ludzi, zwierząt, roślin (światło słoneczne a cykl życia na Ziemi);
- wie, w jaki sposób należy oszczędzać wodę;
- zna znaczenie wody dla życia ludzi, zwierząt i roślin;
- podejmuje działania na rzecz ochrony przyrody;
- wymienia zjawiska atmosferyczne w danych porach roku, umie obserwować i analizować zjawiska przyrody, dostrzega zmiany w zależności od pór roku;
- umie wskazać główne kierunki na mapie;
- nazywa części ciała;
- potrafi wymienić organy wewnętrzne organizmu człowieka;
- wie, że ruch to zdrowie;

- rozumie pojęcie „aktywny wypoczynek”;
- zna budowę roweru i zasady bezpiecznego korzystania z tego środka lokomocji;
- rozróżnia i nazywa wybrane znaki drogowe;
- umie bezpiecznie zachować się na ulicy.

W klasie 3 kontynuuje się doskonalenie umiejętności przyrodniczych oraz uczeń po klasie 3:

- potrafi opisać sposoby odżywiania się zwierząt;
- wie, na czym polega praca: sadownika, rolnika, ogrodnika, pszczelarza;
- rozumie komunikaty pogodowe podawane w środkach masowego przekazu;
- wie, jakie spotyka się zagrożenia wynikające z działalności człowieka (palenie śmieci, wypalanie łąk, kłusownictwo, hałas);
- rozumie, na czym polegają zagrożenia ze strony przyrody (huragan, lawina, śnieżycy), wie, jak należy zachować się w takich sytuacjach;
- umie wskazać, rozróżnić i nazwać charakterystyczne cechy krajobrazów Polski (krajobraz nadmorski, górski, nizinny);
- potrafi wyjaśnić jak funkcjonuje przyroda w różnych porach roku;
- umie opisać życie w ekosystemie pola i zbiorników wodnych (wymienia nazwy podstawowych zwierząt i roślin wodnych, nazywa różne zbiorniki wodne, zna warunki życia organizmów w danym środowisku);
- potrafi omówić znaczenie lasu dla człowieka;
- wie, jaki jest wpływ przyrody nieożywionej (skały i minerały: glina, węgiel, sól) na życie ludzi, zwierząt, roślin.

Edukacja społeczna

Zakres edukacji społecznej realizowany jest w pięciu kręgach tematycznych:

1. OTO JA

- Moje wspomnienia.
- Moje marzenia.
- Jaki jestem?
- Moje zalety i wady.
- W czym jestem dobry?
- Jestem ekspertem.
- Przeżywam uczucia.
- Używam magicznych słów.
- Moje zdrowie.

2. JESTEM UCZNIEM

- Moje prawa i obowiązki.
- Jestem dyżurnym.
- Nie boję się pytać.
- Mam prawo do błędu.
- Dbam o klasę.
- Znam zasady klasowe.
- Tradycje szkoły.
- Działam w grupie.

3. JESTEM KOLEGĄ

- Być kolegą.
- Mam przyjaciela.
- Wspólne zabawy i wspólna praca.
- Jesteśmy podobni, choć się różnimy.
- Pomagam innym.
- Klasowe święta i uroczystości.
- Szanuję innych.

4. JESTEM DZIECKIEM

- Prawa i obowiązki dziecka.
- Moja rodzina.
- Nasze zainteresowania.
- Tradycje rodzinne.
- Moje zwierzątko.
- Pomagam w domu.
- Umieć mówić „nie”.
- Dbam o swoje bezpieczeństwo.

5. JESTEM POLAKIEM

- Znam symbole narodowe.
- Mała i duża ojczyzna.

- Wielcy Polacy.
- Narodowe święta.
- Polskie miasta i znane budowle.
- Polskie góry i rzeki.
- Szanuję przyrodę.
- Jestem Europejczykiem.

Rozszerzając zakres tych treści, należy podkreślić, że wymienione wyżej kręgi tematyczne, uwzględniają szereg istotnych zagadnień. Niektóre z nich to:

- umiejętność kulturalnego zachowywania się w sytuacji szkolnej i pozaszkolnej;
- świadomość istoty wypoczynku i rekreacji;
- kształtowanie właściwych nawyków higienicznych;
- przestrzeganie zakazów (np. zakaz kąpieli w miejscach niedozwolonych, zakaz zabawy lekarstwami, zakaz zabawy zapalnikami);
- nauka szacunku dla dobra wspólnego, będącego podstawą życia społecznego;
- świadomość zagrożeń zdrowia we współczesnym świecie.

WYMAGANIA WOBEC UCZNIA KLAS 1–3 UWZGLĘDNIAJĄCE TREŚCI NAUCZANIA

Uczeń po klasie 1:

- uczestniczy w życiu klasy (współpracuje z innymi w czasie nauki szkolnej, współpracuje z innymi w czasie zabawy), wie, że nie wolno krzywdzić słabszych, stara się być sprawiedliwym i prawdomównym, szanuje cudzą własność, przestrzega reguł w społeczności rówieśniczej, wie, co to znaczy być dobrym kolegą;
- potrafi zachować się w miejscu publicznym: w pomieszczeniach szkolnych (biblioteka, sekretariat), w kinie, teatrze;
- wie, jaki zawód wykonują jego rodzice;
- zna sytuację materialną swojej rodziny;
- nazywa relacje między najbliższymi;
- zna zawody i wie, na czym polega praca: policjanta, lekarza, aptekarza, weterynarza, strażaka;
- pamięta numery telefonów alarmowych;
- zna i szanuje symbole narodowe: flagę, godło, hymn Polski;
- wie, że Warszawa jest stolicą Polski;
- wie, co to jest Unia Europejska, poznaje jej flagę.

W klasie 2 kontynuuje się doskonalenie umiejętności społecznych oraz uczeń po klasie 2:

- potrafi wyjaśnić prawa i obowiązki ucznia, stara się je respektować;
- aktywnie uczestniczy w życiu szkoły;
- wie, gdzie i w jaki sposób organizować bezpieczne zabawy;
- zna zasady zachowania się wobec dorosłych i rówieśników, stosuje zwroty grzecznościowe, pomaga kolegom w różnych sytuacjach;
- rozumie i docenia relacje przyjacielskie;

- zna miejscowość, w której mieszka, umie wskazać i wyliczyć ważne miejsca w swojej miejscowości, potrafi opisać tradycje;
- kultuwuje tradycje rodzinne;
- podejmuje obowiązki domowe, stara się dobrze je wypełniać, rozumie potrzebę ich wykonywania;
- wie, że rodzice za swoją pracę dostają pieniądze, stara się dostosować swoje potrzeby do warunków materialnych rodziny;
- stara się być dobrym sąsiadem (chętnie służy pomocą, szanuje prawo do odpoczynku);
- zna i stosuje zasady dobrego zachowania się wobec dorosłych i rówieśników;
- umie powiadomić o wypadku lub innym zagrożeniu;
- wie, jakie zagrożenia mogą być ze strony ludzi i potrafi o nich powiadomić dorosłych;
- rozpoznaje kłamstwo i stara się mu przeciwstawiać;
- zna zasady zachowania się w różnych miejscach publicznych: w środkach komunikacji publicznej, na poczcie, w sklepie;
- wie, że wszyscy ludzie są równi wobec prawa, niezależnie od koloru skóry, wyglądu, wyznawanej religii i statusu społecznego, jest tolerancyjny wobec osób innej narodowości i tradycji kulturowej;
- zna i szanuje symbole narodowe: flagę, godło, hymn Polski;
- rozpoznaje hymn Unii Europejskiej.

W klasie 3 kontynuuje się doskonalenie umiejętności społecznych oraz uczeń po klasie 3:

- uczestniczy aktywnie w życiu szkoły, zna jej tradycje, wie, co to jest sztandar szkoły, stara się uczestniczyć w szkolnych uroczystościach;
- szanuje symbole narodowe, zna ważniejsze wydarzenia historyczne, potrafi wyliczyć nazwiska wybitnych Polaków oraz ich osiągnięcia;
- umie wskazać symbole, kojarzące się z ważnymi miastami Polski;
- potrafi wskazać na mapie ważne miasta i miejsca Polski (góry, rzeki);
- zna swoją miejscowość, potrafi opowiedzieć o jej przeszłości;
- umie wskazać zabytki i pomniki w regionie, w którym mieszka;
- stara się uczestniczyć w uroczystościach lokalnych;
- zna ważne osobistości, pochodzące z rodzinnej miejscowości lub najbliższej okolicy.

Edukacja plastyczno-techniczna

Głównym celem edukacji plastyczno-technicznej jest dążenie do określenia przez ucznia swojej przynależności kulturowej oraz uwrażliwienie go na sztukę poprzez zapewnienie mu kontaktów z dziełami sztuki i zabytkami.

Twórczość plastyczna dziecka wymaga zdobycia umiejętności dostrzegania i posługiwania się środkami wyrazu plastycznego (kształt, barwa, faktura w kompozycji na płaszczyźnie i w przestrzeni) oraz poznania podstawowych terminów i pojęć z zakresu nauk plastycznych.

Edukacja plastyczna oddziałuje na rozwój osobowości ucznia, jego wrażliwość i spostrzegawczość. Przygotowuje także do uczestnictwa w kulturze oraz działalności plastycznej.

Nauczyciel w dziecku powinien rozbudzać potrzebę:

- inwencji twórczej w wyrażaniu emocji i zdobywaniu wiedzy o świecie;
- wykonywania prac zespołowych;
- samodzielnego projektowania;
- poszerzania doświadczenia plastycznego i konstrukcyjnego (lepienie, wycinanie, rysowanie, malowanie, wydzieranie, budowanie).

Edukacja techniczna ma za zadanie kształtować w dziecku postawę wartościową społecznie, a zatem powinna kłaść nacisk na:

- przestrzeganie zasad starannego i uważnego wykonywania zadań;
- właściwą organizację miejsca pracy;
- wyrabianie nawyku oszczędzania materiału;
- zachowanie bezpieczeństwa własnego i innych w trakcie wykonywania zadania;
- zachowanie higieny pracy;
- planowanie pracy i podział zadań.

Ponadto dziecko powinno:

- wykorzystywać narzędzia adekwatnie do ich przeznaczenia, dbać o nie i znać zasady ich bezpiecznego użycia;
- dążyć do wytyczonego celu przez świadome działanie.

Pakiet *Witaj szkolo!* umożliwia i ułatwia realizację powyższych celów, ponieważ:

- w części podręcznika do nauczania zintegrowanego uczeń ma okazję oglądać ilustracje, reprodukcje znanych obrazów, zdjęcia zabytków architektury, w tym rzeźb i pomników sławnych ludzi;
- praca w kartach plastycznych rozwija w uczniach umiejętności wymagane w podstawie programowej.

Tematyka prac plastycznych i technicznych dostosowana jest do treści polonistycznych i środowiskowych.

WYMAGANIA WOBEC UCZNIA KLAS 1–3 UWZGLĘDNIAJĄCE TREŚCI NAUCZANIA

Uczeń po klasie 1:

- rysuje, maluje, wykleja, lepi, wykorzystując różne kształty, barwy, faktury;

- wykonuje ilustracje do opowiadań, baśni, muzyki, sytuacji realnych i zmyślonych;
- dostrzega w układach przedmiotów rytm i stosuje go w swoich pracach;
- rozróżnia i nazywa dziedziny sztuki: malarstwo, rzeźbę, grafikę, architekturę (w oparciu o materiały z podręcznika, albumy, obserwacje najbliższej okolicy, prezentacje w Internecie, telewizję);
- rozpoznaje i nazywa podstawowe narzędzia i materiały związane z omawianymi dziedzinami sztuki (pędzel, farba, dłuto);
- poznaje i tworzy przedmioty związane z tradycją, charakterystyczne dla regionu, (ozdobny choinkowy, pisanki);
- potrafi składać i zaginać papier;
- instruowany przez nauczyciela, wykonuje proste formy przestrzenne (np. wiatraczek i zna zasadę jego działania);
- potrafi obrysować szablon, ciąć nożyczkami po linii prostej, łączyć papier za pomocą kleju;
- buduje z klocków konstrukcje rzeczywiste i wymyślone;
- stara się utrzymywać porządek w miejscu pracy, potrafi po sobie posprzątać;
- uczy się bezpiecznie włączać i wyłączać urządzenia elektryczne (np. suszarka do włosów).

W klasie 2 kontynuuje się doskonalenie umiejętności plastycznych i technicznych oraz uczeń po klasie 2:

- potrafi rozpoznać i nazwać wybrane dziedziny sztuki: malarstwo, rzeźbę, grafikę;
- nazywa podstawowe zabytki architektury Polski: Wawel, Rynek Główny w Krakowie, Starówkę w Warszawie, Zamek Królewski w Warszawie, gdańskie kamienice Starego Miasta;
- rozumie pojęcia: „pejzaż”, „portret”, „martwa natura”, „pomnik”;
- rozpoznaje charakterystyczne motywy ludowe regionów Polski (haft kaszubski, wycinanki łowickie, strój krakowski, strój góralski);
- umie wskazać czynności i narzędzia związane z poszczególnymi dziedzinami sztuki;
- podejmuje działania twórcze, dzięki którym doskonalili umiejętności: malowania farbami, rysowania ołówkiem i kredkami, wycinania nożyczkami, zaginania, składania papieru, łączenia różnych materiałów z użyciem kleju, zszywacza biurowego, za pomocą wiązania, odmierzania potrzebnej ilości materiału;
- wykonuje kompozycje płaskie i przestrzenne według instrukcji lub według własnego pomysłu (makieta domu, meble dla lalki);
- planuje kolejne czynności i dobiera potrzebne materiały oraz narzędzia;
- rozpoznaje różne środki transportu (samolot, samochód, statek);
- zna zasady działania miksera;
- zna budowę i działanie latarki, porównuje różne modele latarek z punktu widzenia przydatności, łatwości obsługi, ceny.

W klasie 3 kontynuuje się doskonalenie umiejętności plastycznych i technicznych oraz uczeń po klasie 3:

- rozumie pojęcia: „scena rodzajowa”, „autoportret”, „sztuka nowoczesna”;
- umiejscawia i nazywa wybrane budowle Europy i świata: Koloseum, Wieżę Eiffla, Akropol, operę w Sydney, Statuę Wolności;

- zna dyscypliny sztuki: fotografię, film, przekazy medialne, rzemiosło artystyczne;
- potrafi stworzyć przedmioty charakterystyczne dla sztuki ludowej regionu, w którym mieszka (pisanki, palmy, kompozycje z bibułki);
- zna zasady działania odkurzacza;
- zapoznaje się z przeznaczeniem: komputera, laptopa, telefonu komórkowego (porównuje różne modele, ceny, wygląd zewnętrzny);
- zapoznaje się z budową roweru, poznaje działanie prądnicy rowerowej, uczy się, jak dbać o rower;
- potrafi korzystać ze środków komunikacji dostępnych w miejscu zamieszkania oraz wie, z jakich środków transportu korzystają ludzie mieszkający w różnych częściach Polski.

Edukacja muzyczna

Celem edukacji muzycznej jest rozwój osobowości i wrażliwości ucznia, aby w przyszłości potrafił on świadomie korzystać z dóbr kultury muzycznej. Ponadto nauczanie muzyki ma na celu odkrywanie uzdolnień i pogłębianie zainteresowań muzycznych ucznia. Ważne jest również zachęcanie do bezpośredniego kontaktu z muzyką, poprzez różnorodne formy działalności muzycznej: śpiew w chórze, grę w zespole instrumentalnym, uczęszczanie na koncerty.

Nauczyciel powinien zatem:

- zaspokajać naturalną potrzebę śpiewania i wyrażania emocji dziecka poprzez śpiew;
- nauczyć piosenek i śpiewanek, tematycznie związanych z różnymi płaszczyznami kształcenia;
- stwarzać jak najwięcej okazji do odkrywania dźwięku oraz muzykowania na instrumentach perkusyjnych (rozwijanie wrażliwości słuchowej);
- rozwijać ekspresję ruchową podczas słuchania muzyki (spontaniczne reagowanie na muzykę, kształtowanie poczucia rytmu);
- przygotować uczniów do odbioru muzyki poprzez ukierunkowanie ich uwagi na istotne elementy utworów muzycznych oraz na treści emocjonalne w nich zawarte.

Zadania edukacji muzycznej powinny być realizowane w oparciu o podstawowe formy umuzykalnienia: śpiew, grę na instrumentach, ruch przy muzyce, percepcję muzyki. Formy te powinny być ściśle ze sobą powiązane i zintegrowane, aby można je było wykorzystywać do kilku jednocześnie zadań (np. piosenkę powinno się nie tylko śpiewać, ale także można ją wykorzystywać do tworzenia i wykonania akompaniamentu, przeprowadzenia zabawy ruchowej czy określenia przez dzieci budowy i brzmienia utworu).

Ważnym zadaniem w edukacji muzycznej jest uczenie dzieci pracy w grupie. Zbiorowy śpiew, umiejętność równoczesnego rozpoczynania i kończenia piosenki, rytmiczna gra na instrumentach, wzajemnie dostosowywanie się w intonacji, a także ośmielanie podczas występów i popisów solowych sprawia, że dziecko lepiej się rozwija, zaspokaja swoje potrzeby emocjonalno-poznawcze.

Wszystkie cele i zadania, związane z edukacją muzyczną, powinny być realizowane w odpowiednio wyposażonej sali. Powinien się w niej znaleźć: odtwarzacz płyt kompaktowych, zbiór płyt z muzyką do słuchania, zbiór zabaw i innych zajęć ruchowych, instrumenty perkusyjne oraz instrument klawiszowy.

Oddzielna książka do muzyki w pakiecie *Witaj szkoło!* zawiera zestaw ćwiczeń do praktycznego poznawania muzyki polegających na rozpoznaniu odgłosów i dźwięków w otaczającym świecie, uwrażliwianiu na rytm, dźwięk, muzykę i jej rodzaje. W taki sposób dziecko uczy się werbalizacji swoich doznań muzycznych, śpiewa, gra, poznaje konkretne utwory i instrumenty. W założeniu, nie ma ćwiczeń pisania nut, gdyż muzyka jest zjawiskiem poznawanym poprzez zmysł słuchu, śpiew i ruch, a zatem poprzez aktywność. Książce do muzyki towarzyszy płyta z utworami do zabaw słuchowych i ruchowych oraz z piosenkami.

WYMAGANIA WOBEC UCZNIA KLAS 1–3 UWZGLĘDNIAJĄCE TREŚCI NAUCZANIA

Uczeń po klasie 1:

- zna kilkanaście piosenek, nauczonych ze słuchu;
- potrafi operować swoim głosem w obrębie skali c^1 – c^2 ;
- zna wartości rytmiczne (ćwierćnuty, pauzy ćwierćnutowej), realizuje proste rytmy, zauważa puls rytmiczny;
- reaguje na zmiany tempa, dynamikę, akcent;
- realizuje ruchem tańce, zabawy, improwizuje;
- zna trzy wysokości dźwięków: sol, mi, la;
- realizuje rytmy na instrumentach perkusyjnych;
- wykonuje prosty akompaniament do piosenki;
- rozpoznaje melodie i rytm;
- określa charakter i nastrój utworów, nazywa przynajmniej jeden poznany instrument;
- potrafi w słuchanej muzyce określić różnice i podobieństwa.

W klasie 2 kontynuuje się doskonalenie umiejętności muzycznych oraz uczeń po klasie 2:

- zna piosenki;
- zna melodię i słowa dwóch pierwszych zwrotek hymnu Polski;
- realizuje rytmy za pomocą sylabicznego recytowania, gestów, ruchu i gry na instrumentach;
- reaguje na zmiany pulsu rytmicznego, tempa, dynamiki;
- zna podstawowe kroki polki oraz innego tańca ludowego;
- aktywnie słucha muzyki;
- rozpoznaje melodie, rytm, akompaniament;
- słucha muzyki i określa charakter utworów, odróżnia wykonanie solowe od wykonania zespołowego;
- rozpoznaje instrumenty: fortepian, gitarę, rozpoznaje formy AB, ABA;
- zna podstawy zapisu nutowego (ćwierćnuta, ósemka, pauza ósemkowa) oraz wysokości nut: re, fa, do;
- gra na instrumentach proste schematy rytmu i melodie, akompaniuje oraz improwizuje;
- potrafi grać na dzwonkach.

W klasie 3 kontynuuje się doskonalenie umiejętności muzycznych oraz uczeń po klasie 3:

- zna piosenki oraz kanony;
- zna melodię i słowa trzech zwrotek hymnu Polski;
- realizuje rytmy poprzez rytmiczne recytowanie przysłów, gesty, ruchy i grę na instrumentach;
- reaguje na zmiany metrum, tempa, dynamiki;
- zna podstawowe kroki trojaka oraz innego tańca ludowego;
- rozpoznaje melodie, rytm, akompaniament;
- rozpoznaje i odróżnia głosy wokalne: sopran, bas;
- określa charakter utworów, odróżnia wykonanie solowe od zespołowego;
- rozpoznaje instrumenty: flet, perkusję;
- rozpoznaje formy AB, ABA (rondo);

- zna podstawy zapisu nutowego (półnuta, cała nuta, pauza półnutowa);
- rozpoznaje wysokości nut: si, do górne;
- potrafi zagrać na instrumentach proste schematy rytmu, melodii do akompaniamentu, improwizuje utwory muzyczne z zachowaniem odpowiedniej artykulacji;
- zna podstawy gry na flecie i kontynuuje naukę gry na dzwonkach.

Wychowanie i etyka

Zadaniem szkoły jest wychowywanie i dostarczanie odpowiednich wzorców zachowań, zgodnych z ogólnymi zasadami współżycia z innymi ludźmi. Dlatego w ciągu roku szkolnego, podczas zajęć, szczególną uwagę nauczyciel powinien zwrócić na:

- realizowanie działań profilaktycznych, związanych z poprawnym funkcjonowaniem dziecka w szkole w roli ucznia i kolegi;
- wzmacnianie poczucia własnej wartości i niepowtarzalności;
- umiejętność kształtowania własnych poglądów;
- docenianie zasług i mocnych stron dziecka;
- pomoc w przezwyciężaniu lęków i słabości (biblioterapia);
- poczucie bezpieczeństwa dziecka;
- tworzenie prawidłowych relacji z rówieśnikami (tolerancja, życzliwość, pomoc);
- rozpoznawanie, nazywanie przeżyć i uczuć;
- kształtowanie twórczej i otwartej postawy wobec trudności (nie boję się pytać, nie boję się popełnić błędu, nie boję się mówić „nie”);
- wzmacnianie potrzeby zdobywania informacji i nauki.

ETYKA

Zagadnienia z etyki realizowane są podczas wszystkich zajęć lekcyjnych i często ich omawianie wiąże się z sytuacjami zaistniałymi w grupie.

Nauczyciel powinien zwrócić uwagę dziecka na przestrzeganie reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej (współpraca podczas zabaw i w sytuacjach zadaniowych) oraz w świecie dorosłych (grzeczne zwracanie się do dorosłych, ustępowanie miejsca starszym). Zagadnienia etyczne można realizować: przy tematach związanych z ustalaniem pożądanego sposobu zachowania się w szkole (magiczne słowa), podczas omawiania zagadnień klasowych, nauki bezpiecznego zachowania się na ulicy, przy omawianiu tekstu literackiego (np. *Kwoka J. Brzechwy*).

Zagadnienie mówiące o rezygnacji z własnych pragnień, jeśli ich osiągnięcie odbywa się kosztem innych, omawiać można przy tematach związanych z ekologią: podczas rozmów na temat szacunku wobec otaczającego świata, przy okazji omawiania dbałości o wodę. Dobrym momentem są też lekcje o zwierzętach domowych, podczas których mówi się o odpowiedzialności za nie i otaczaniu ich opieką.

Temat kłamstwa i prawdomówności oraz kształtowanie postawy przeciwstawiania się kłamstwu i obmowie można poruszyć na zajęciach z tekstem literackim (*Pinokio C. Collodiego*). Omawiane lektury mogą być również podstawą do dyskusji na temat ustalania zasad klasowych i ogólnych reguł zachowania.

W podstawie programowej kładzie się także nacisk na szanowanie cudzej własności. Ten delikatny temat bardzo dobrze nawiązuje do zajęć mówiących o dbałości o przybory szkolne i książki.

Święta w domu oraz wyjazdy wakacyjne dają możliwość przyjrzenia się problemowi sytuacji materialnej rodziny. W delikatny sposób, można wówczas uzmysłowić dziecku właściwe zachowanie wobec biedniejszych.

Jedną z lepszych okazji na przybliżenie tematu niesienia pomocy potrzebującym są zajęcia poświęcone przyjaźni, tolerancji wobec osób niepełnosprawnych, starszych i chorych. Temat często omawia się w oparciu o teksty literackie (baśnie, opowiadania).

W podręcznikach pakietu *Witaj szkoło!* każdy dzień niesie ze sobą cel wychowawczy. Sposoby ich realizacji są różnorodne, oparte na wielu zróżnicowanych metodach pracy z dziećmi.

KSZTAŁTOWANIE POSTAW

Kształtowanie postaw opiera się na gromadzeniu informacji oraz uzmysławianiu dziecku potrzeby zdobywania wiedzy i korzystania z niej. Proces zapoczątkowany w 1 klasie powinien być kontynuowany podczas dalszej nauki. Dzięki niemu dziecko będzie potrafiło:

- rozwiązać problem według własnego pomysłu,
- samodzielnie się uczyć i zdobywać informacje,
- korzystać z różnych źródeł wiedzy,
- współpracować w grupie.

Etap kształcenia zintegrowanego zakłada oddziaływanie wychowawcze, mające na celu kształtowanie w uczniu:

- samodzielności,
- obowiązkowości,
- twórczego myślenia,
- chęci do pogłębiania wiedzy,
- otwartości na współpracę,
- świadomości własnych mocnych stron i zdolności.

Edukacja matematyczna

Nauczanie matematyki w klasach 1–3 zakłada przybliżenie uczniowi świata pojęć matematycznych i kształtowanie w nim umiejętności poruszania się w nim. Jednym z podstawowych założeń jest pobudzanie aktywności umysłowej ucznia, logicznego i krytycznego myślenia, samodzielnego pokonywania trudności oraz dostrzegania związku matematyki z życiem codziennym.

Ułożenie treści nauczania ma charakter spiralny, każdy powrót do danego tematu jest powtórzeniem, rozszerzeniem i pogłębieniem omawianego zagadnienia.

Treści matematyczne są podporządkowane logice wprowadzanych pojęć matematycznych i nie ma konieczności łączenia ich z tematami realizowanymi w danym momencie w ramach edukacji polonistycznej, przyrodniczej, społecznej. Poza tym treści matematyczne mogą być realizowane w dowolnym momencie dnia. Oczywiście można mówić o luźnej integracji treściowej, ponieważ w edukacji matematycznej używane są na przykład liczmany związane z daną porą roku.

Zagadnienia matematyczne realizowane w klasie 1:

- stosunki przestrzenne (położenie przedmiotów względem siebie, wprowadzanie kierunków, rozpoznawanie stron);
- zbiory (wyodrębnianie przedmiotów, podzbiorów, równoliczność zbiorów, klasyfikacja przedmiotów);
- liczby od 0 do 20 (aspekty: kardynalny, porządkowy, monetarny, zapisywanie liczb, liczenie w przód i w tył, porównywanie liczb);
- dodawanie i odejmowanie liczb w zakresie od 0 do 10 (liczenie na konkretach, przygotowanie do układania i rozwiązywania zadań z treścią), odejmowanie jako działanie odwrotne do dodawania;
- równania jednodziałaniowe z niewiadomą w postaci okienka (w zakresie 10);
- figury geometryczne (koło, trójkąt, kwadrat, prostokąt), symetria;
- mierzenie (centymetry), ważenie (kilogramy), pojemność (litry), liczenie pieniędzy, płacenie (złoty);
- pory roku, miesiące (ich nazwy, liczba i kolejność), dni tygodnia (ich nazwy i kolejność), godziny na zegarze (system dwunastogodzinny).

Zagadnienia matematyczne realizowane w klasie 2:

- stosunki przestrzenne i zbiory (utrwalenie i pogłębienie wiadomości zdobytych w klasie 1);
- liczby od 0 do 100 (aspekty: kardynalny, porządkowy, monetarny, zapisywanie liczb, liczby parzyste i nieparzyste, liczenie w przód i w tył po jeden i dziesiątkami, porównywanie liczb);
- dodawanie i odejmowanie liczb od 0 do 20 z przekroczeniem progu;
- dodawanie i odejmowanie liczb od 0 do 100 bez przekroczenia progu, odejmowanie jako działanie odwrotne do dodawania;
- mnożenie i dzielenie liczb w zakresie 30, dzielenie jako działanie odwrotne do mnożenia;

- równania jednodziałaniowe z niewiadomą w postaci okienka (w zakresie 30);
- układanie i rozwiązywanie zadań z treścią, zadania na porównywanie różnicowe, zadania źle sformułowane (wyszukiwanie i poprawianie błędów);
- figury geometryczne (koło, trójkąt, kwadrat, prostokąt), kwadrat jako szczególny przypadek prostokąta;
- mierzenie (milimetr, centymetr, metr), ważenie (gram, dekagram, kilogram), pojemność (litr), liczenie pieniędzy, płacenie (złoty);
- liczby w systemie rzymskim od I do XII;
- pory roku, miesiące (liczba dni poszczególnych miesięcy), dni tygodnia, czytanie i zapisywanie dat, godziny na zegarze (system dwudziestoczworogodzinny);
- temperatura, odczytywanie temperatury na termometrze.

Zagadnienia matematyczne realizowane w klasie 3:

- liczby od 0 do 1000 (aspekty: kardynalny, porządkowy, monetarny, zapisywanie liczb, liczenie w przód i w tył po jeden, dziesiątkami, setkami, porównywanie liczb);
- dodawanie i odejmowanie liczb od 0 do 100 z przekroczeniem progu, odejmowanie jako działanie odwrotne do dodawania;
- mnożenie i dzielenie liczb w zakresie 100, dzielenie jako działanie odwrotne do mnożenia;
- równania jednodziałaniowe z niewiadomą w postaci okienka (w zakresie 100);
- układanie i rozwiązywanie zadań z treścią, zadania na porównywanie różnicowe, zadania źle sformułowane (wyszukiwanie i poprawianie błędów);
- figury geometryczne (koło, trójkąt, kwadrat, prostokąt), obliczanie obwodów tych figur w centymetrach;
- mierzenie (milimetr, centymetr, metr), ważenie (gram, dekagram, kilogram), pojemność (litr), liczenie pieniędzy, płacenie (złoty);
- powtórzenie zagadnień z klasy 1 i 2: stosunki przestrzenne i zbiory, symetria, figury w powiększeniu i pomniejszeniu, liczby w systemie rzymskim od I do XII, pory roku, miesiące, dni tygodnia, godziny na zegarze.

Jednostki tematyczne powinny być tak opracowane, aby uczeń w klasie 1, rozwiązując zadania, jak najkrócej siedział w ławce. W pakiecie *Witaj szkolo!* w klasie 1, na każde zagadnienie matematyczne przewidziana jest jedna strona w podręczniku z ćwiczeniami, w kolejnych klasach liczba ta wzrasta do dwóch stron. W poradniku metodycznym są opisane zabawy, czynności praktyczne, manipulacyjne, którymi należy poprzedzać rozwiązanie zadań w podręczniku z ćwiczeniami do matematyki. Praca z podręcznikiem powinna być niejako podsumowaniem danego tematu, przybliżonego wcześniej dziecku w formie zabawy czy zajęć praktycznych.

W klasie 1 naukę pisania cyfr i stopniowe poznawanie pojęcia liczby uczeń rozpoczyna w połowie pierwszego semestru. Wprowadzając kolejne liczby, położono nacisk na ich aspekt kardynalny i porządkowy. Poznanie liczby związane jest z wykonaniem przez ucznia szeregu ćwiczeń, polegających na określaniu liczby elementów oraz kolejności elementów w danym zbiorze. Dziecko powinno potrafić przenieść ćwiczenia matematyczne na sytuacje z życia (podaj mi 2 jabłka, przynieś 3 talerze, cukier stoi na 3 półce, wyjmij łyżkę z 2 szuflady). Nauka pisania liczb sprowadza się do bardzo dokładnego wprowadzenia dziesięciu cyfr, za pomocą

których zapisuje się kolejne liczby. Przybliżenie dziecku cyfr od 0 do 9 powinno uwzględniać:

- zapis cyfry drukowanej i pisanej;
- pokaz kierunku kreślenia każdej nowej cyfry;
- przygotowanie do pisania (próby kreślenia cyfry w różnych sytuacjach – w powietrzu, na ławce, na piasku, na podłodze, pisanie po śladzie itp.);
- demonstrację zapisu cyfry w kratkach;
- próby pisania przez dzieci cyfry w kratkach różnej wielkości (zaczynając od większych, z uwzględnieniem właściwych odstępów pomiędzy cyframi).

Pojęcie liczby nie będzie pełne bez rozumienia liczby jako wyniku mierzenia wielkości ciągłych. Ten aspekt kształtowany jest każdorazowo, kiedy uczeń zajmuje się mierzeniem, ważeniem, pojemnością czy liczeniem pieniędzy.

Najtrudniejsze zagadnienia, dotyczące czasu (miesiące, dni tygodnia, zegar), zaplanowane są na połowę drugiego semestru.

WYMAGANIA WOBEC UCZNIA KLAS 1–3 UWZGLĘDNIAJĄCE TREŚCI NAUCZANIA

Uczeń po klasie 1:

- orientuje się w przestrzeni, poprawnie używając określeń: „bliżej”, „dalej”, „wewnątrz”, „na zewnątrz”, „strona prawa”, „strona lewa”, „na prawo”, „na lewo”, „na skos”, „na”, „nad”, „pod”, „obok”;
- rysuje regularne wzory i szlaczki po śladzie;
- zauważa i rysuje figury w pomniejszeniu i powiększeniu, dostrzega symetrię (zna pojęcie symetrii);
- klasyfikuje przedmioty ze względu na jedną i dwie cechy;
- ustala równoliczność porównywanych zbiorów bez przeliczania elementów;
- określa warunki dla grup przedmiotów, wyodrębnia podgrupy;
- odczytuje i zapisuje liczby od 0 do 20;
- liczy w przód i w tył po jeden w zakresie 20;
- porównuje liczby w zakresie 20, używając określeń: „większa”, „mniejsza”, „równa”, stosuje znaki: $=$, $<$, $>$;
- numeruje piętra, ludzi w kolejce, rzędy, wagony w pociągu, przedmioty ustawione w szeregu (rozumie porządkowy aspekt liczby);
- dodaje i odejmuje liczby w zakresie 10;
- wie, że dodawanie i odejmowanie to działania odwrotne (sprawdza wynik dodawania za pomocą odejmowania i odwrotnie);
- stosuje przemienność dodawania (wie, że kolejność dodawania składników nie ma wpływu na wynik);
- rozwiązuje jednodziałaniowe zadania z treścią, wspomagane konkretnymi lub rysunkami;
- rysuje ilustracje do zadań z treścią;
- układa pytania do treści zadań;
- rozpoznaje podstawowe figury geometryczne: koło, trójkąt, kwadrat, prostokąt;
- mierzy długość przedmiotów za pomocą linijki, określa miarę w centymetrach;

- porównuje długości, używając określeń: „dłuższy”, „krótszy”, „wyższy”, „niższy”;
- waży przedmioty, ciężar wyraża w kilogramach;
- porównuje wagę przedmiotu, używając określeń: „cięższy”, „lżejszy”, „waży tyle samo”;
- odmierza płyny szklankami, objętość wyraża w litrach;
- rozpoznaje monety o wartości: 1 złoty, 2 złote, 5 złotych oraz banknoty: 10 złotych, 20 złotych;
- zna wartość pieniędzy, potrafi dobierać monety o niższym nominale, aby stanowiły wartość monety lub banknotu, potrafi wybrać monety, którymi może zapłacić za dany produkt, porównuje wartości monet i banknotów;
- zna nazwy pór roku, miesięcy, dni tygodnia i potrafi je zapisywać;
- odczytuje i zaznacza pełne godziny na zegarze w systemie dwunastogodzinnym.

W klasie 2 kontynuuje się doskonalenie umiejętności matematycznych oraz uczeń po klasie 2:

- odczytuje i zapisuje liczby od 0 do 100;
- liczy w przód i w tył po jeden i po dziesięć w zakresie 100;
- potrafi przyporządkować liczbę do konkretnych elementów w zbiorze;
- porównuje liczby w zakresie 100, używając określeń: „większa”, „mniejsza”, „równa”, stosuje znaki: $=$, $<$, $>$;
- wskazuje liczby parzyste i nieparzyste w zakresie 100;
- numeruje piętra, ludzi w kolejce, rzędy, wagony w pociągu, przedmioty ustawione w szeregu (rozumie porządkowy aspekt liczby);
- dodaje i odejmuje liczby w zakresie 20 z przekroczeniem progu;
- dodaje i odejmuje liczby w zakresie 100 bez przekroczenia progu;
- wie, że dodawanie i odejmowanie to działania odwrotne (sprawdza wynik dodawania za pomocą odejmowania i odwrotnie);
- stosuje przemienność dodawania (wie, że kolejność dodawania składników nie ma wpływu na wynik);
- mnoży i dzieli liczby w zakresie 30;
- wie, że mnożenie i dzielenie to działania wzajemnie odwrotne (sprawdza wynik dzielenia za pomocą mnożenia i odwrotnie);
- stosuje przemienność mnożenia (wie, że kolejność mnożenia czynników nie ma wpływu na wynik);
- rozwiązuje łatwe równania z niewiadomą w postaci okienka (wspomagane rysunkami lub konkretami);
- rozwiązuje jednodziałaniowe zadania z treścią (wspomagane konkretami lub rysunkami);
- rysuje ilustracje do zadań z treścią;
- układa pytania do treści zadań;
- wskazuje i poprawia proste błędy w treści zadań;
- rozwiązuje zadania na porównywanie różnicowe;
- rozpoznaje figury geometryczne: koło, trójkąt, kwadrat, prostokąt, rysuje je po śladzie i samodzielnie;
- wie, że kwadrat to szczególny przypadek prostokąta;
- mierzy długość przedmiotów za pomocą linijki, miarę wyraża w centymetrach i milimetrach;

- rozpoznaje, mierzy i rysuje odcinki, długość wyraża w centymetrach i milimetrach;
- porównuje długości, używając odpowiednich określeń i znaków;
- waży przedmioty, wagę wyraża w gramach, dekagramach i kilogramach (nie zamieniając jednostek);
- porównuje wagę przedmiotu, używając określeń: „cięższy”, „lżejszy”, „waży tyle samo”, stosuje znaki ($=$, $<$, $>$) pomiędzy wartościami wagi wyrażonymi w tych samych jednostkach;
- próbuje szacować różne wartości wagi: samochód, człowiek, piórko itp.;
- odmierza płyny (litr, pół litra, ćwierć litra);
- wykonuje proste obliczenia, dotyczące wagi i pojemności;
- rozpoznaje monety o wartości: 10 groszy, 20 groszy, 50 groszy, 1 złoty, 2 złote, 5 złotych oraz banknoty: 10 złotych, 20 złotych, 50 złotych, 100 złotych;
- zna wartość pieniędzy (potrafi dobierać monety o niższym nominale tak, aby stanowiły wartość monety, czy banknotu o wyższym nominale, potrafi wybrać monety, którymi może zapłacić za dany produkt, potrafi obliczyć resztę, którą powinien otrzymać, płacąc za dany produkt, porównuje wartości monet i banknotów, używając odpowiednich słów i znaków);
- odczytuje i zapisuje liczby w systemie rzymskim od I do XII, wie w jakich przypadkach używa się takich liczb (miesiące, piętra);
- zna nazwy pór roku, miesięcy, dni tygodnia i potrafi je zapisywać;
- czyta i zapisuje daty;
- zna liczbę dni w poszczególnych miesiącach;
- odczytuje i zaznacza godziny na zegarze w systemie dwudziestoczegodzinnym;
- wykonuje proste obliczenia kalendarzowe i zegarowe;
- określa temperaturę powietrza i ciała człowieka na podstawie odczytów z termometrów.

W klasie 3 kontynuuje się doskonalenie umiejętności matematycznych oraz uczeń po klasie 3:

- odczytuje i zapisuje liczby od 0 do 1000;
- liczy w przód i w tył po jeden, po dziesięć i po sto w zakresie 1000;
- potrafi przyporządkować liczbę do konkretnych elementów w zbiorze;
- porównuje liczby w zakresie 1000, używając określeń: „większa”, „mniejsza”, „równa”, stosuje znaki: $=$, $<$, $>$;
- wskazuje liczby parzyste i nieparzyste w zakresie 1000;
- rozumie porządkowy aspekt liczby;
- dodaje i odejmuje liczby w zakresie 100 z przekroczeniem progu;
- wie, że dodawanie i odejmowanie to działania odwrotne (sprawdza wynik dodawania za pomocą odejmowania i odwrotnie);
- stosuje przemienność dodawania (wie, że kolejność dodawania składników nie ma wpływu na wynik);
- mnoży i dzieli liczby w zakresie 100;
- wie, że mnożenie i dzielenie to działania wzajemnie odwrotne (sprawdza wynik dzielenia za pomocą mnożenia i odwrotnie);
- stosuje przemienność mnożenia (wie, że kolejność mnożenia czynników nie ma wpływu na wynik);

- rozwiązuje łatwe równania z niewiadomą w postaci okienka, wspomagane rysunkami, schematami;
- rozwiązuje jednodziałaniowe zadania z treścią, wspomagane rysunkami, schematami;
- rysuje ilustracje do zadań z treścią;
- układa pytania do treści zadań;
- wskazuje i poprawia błędy w treści zadań;
- rozwiązuje zadania na porównywanie różnicowe;
- oblicza obwody figur geometrycznych: trójkąta, kwadratu, prostokąta (miarę wyraża w centymetrach);
- mierzy długości za pomocą metra krawieckiego, taśmy mierniczej (miarę wyraża w centymetrach);
- rozwiązuje zadania z treścią i wykonuje obliczenia dotyczące miar bez wyrażeń dwumianowanych;
- mierzy i rysuje odcinki o długości wyrażonej w centymetrach i milimetrach, porównuje ich długość;
- waży przedmioty (wagę wyraża w gramach, dekagramach i kilogramach, nie zamieniając jednostek);
- szacuje wagi różnych przedmiotów;
- wykonuje obliczenia dotyczące wagi i pojemności;
- rozpoznaje monety o wartości: 10 groszy, 20 groszy, 50 groszy, 1 złoty, 2 złote, 5 złotych oraz banknoty: 10 złotych, 20 złotych, 50 złotych, 100 złotych, 200 złotych;
- zna wartość pieniędzy (potrafi dobierać monety o niższym nominale, aby stanowiły wartość monety lub banknotu o wyższym nominale, potrafi wybrać monety, którymi może zapłacić za dany produkt, potrafi obliczyć resztę, którą powinien otrzymać, płacąc za dany produkt, porównuje wartości monet i banknotów, używając odpowiednich określeń i znaków);
- zna nazwy pór roku, miesięcy, dni tygodnia i potrafi je zapisywać;
- czyta i zapisuje daty;
- zna liczbę dni w poszczególnych miesiącach;
- odczytuje i zaznacza godziny na zegarze w systemie dwudziestoczegodzinnym;
- wykonuje obliczenia kalendarzowe i zegarowe.

Zajęcia komputerowe

Zaplanowanie pracy z komputerem uzależnione jest od wyposażenia szkoły w sprzęt komputerowy. Jeżeli w sali lekcyjnej jest jeden lub kilka komputerów, zajęcia można przeprowadzać codziennie. Komputer może być wówczas używany przy okazji wykonywania różnych ćwiczeń i zadań. W szkołach, w których dostęp do pracowni komputerowej jest ograniczony, należy zorganizować dzieciom zajęcia indywidualne (minimum dwie godziny w miesiącu).

WYMAGANIA WOBEC UCZNIA KLAS 1–3 UWZGLĘDNIAJĄCE TREŚCI NAUCZANIA

Uczeń po klasie 1:

- wie, jak wygląda komputer, monitor, klawiatura, mysz;
- z pomocą nauczyciela potrafi uruchomić program;
- wie, jak należy siedzieć przy komputerze (odpowiednia postawa, zachowanie odpowiedniej odległości od monitora);
- wie, że nie można zbyt długo korzystać z komputera.

W klasie 2 kontynuuje się doskonalenie umiejętności obsługi komputera oraz uczeń po klasie 2:

- korzysta z odpowiednich do jego wieku programów edukacyjnych;
- zna zagrożenia wynikające z korzystania z komputera, internetu (nadwyrażanie wzroku, zła postawa);
- pisze i odczytuje proste teksty;
- wykonuje proste rysunki;
- potrafi otworzyć stronę internetową swojej szkoły.

W klasie 3 kontynuuje się doskonalenie umiejętności obsługi komputera oraz uczeń po klasie 3:

- potrafi, w miarę potrzeb, korzystać z internetu jako źródła informacji;
- zna różne adresy internetowe;
- odczytuje emotikony jako zakodowane uczucia i nastroje.

Wychowanie fizyczne i higiena osobista

Głównym celem wychowania fizycznego jest pobudzanie dziecka do aktywności ruchowej i zaspokajanie jego naturalnej potrzeby ruchu. Zadaniem nauczyciela jest stwarzanie odpowiednich warunków rozwoju fizycznego i ruchowego swoim podopiecznym. Osiągnięcie tych zamierzeń może być realizowane przez zabawy i gry zespołowe, ćwiczenia fizyczne rozwijające sprawność ruchową (szybkość, wytrzymałość, skoczność, zwinność i siłę).

Zadaniem szkoły jest również wyrabianie nawyków higienicznych (czystość odzieży oraz ciała, odpowiednie zabiegi higieniczne) i zwracanie uwagi na prawidłową postawę ciała. Uczeń powinien znać zagrożenia wynikające z braku lub niedostatku ruchu. Niezwykle ważne jest uświadomienie uczniom odpowiednich zachowań polegających na przestrzeganiu zasad bezpieczeństwa, zwracaniu uwagi na bezpieczeństwo miejsca zabaw i gier, używaniu przyborów sportowych zgodnie z ich przeznaczeniem.

Podczas zajęć ruchowych kształtuje się osobowość dziecka. Dzięki wysiłkowi uczy się ono wytrwałości w pokonywaniu trudności, samokontroli własnych możliwości ruchowych, zdrowego współzawodniczenia, respektowania zasad i reguł, odpowiedzialności za siebie i zespół. W czasie rywalizacji sportowej kształtuje się również umiejętność przyjmowania porażek.

Realizując program, należy zwrócić uwagę na indywidualne potrzeby rozwojowe i predyspozycje każdego ucznia. Dobór ćwiczeń ruchowych powinien być uwarunkowany poziomem sprawności ruchowej każdego dziecka jak również warunkami lokalowymi szkoły. Należy też pamiętać, aby dzieci jak najczęściej przebywały na świeżym powietrzu.

WYMAGANIA WOBEC UCZNIA KLAS 1-3 UWZGLĘDNIAJĄCE TREŚCI NAUCZANIA

Uczeń po klasie 1:

- maszeruje, przechodzi z chodu do biegu, zwalnia i przyspiesza bieg, biegnie na sygnał ze startu wysokiego;
- podskakuje, skacze obunóż, jednonóż przez niskie przeszkody (np. przez woreczek);
- dba o prawidłową postawę w chodzie, biegu, siedząc w ławce szkolnej;
- potrafi przejść po narysowanej linii;
- stopniowo zapoznaje się z określeniami: „siad skrzyżny”, „skłon”, „przysiad”, „leżenie na plecach”, „leżenie na brzuchu”;
- chwytą piłkę, rzuca nią do celu i na odległość, toczy po podłodze, próbuje kozłować;
- chętnie uczestniczy w zabawach ruchowych, rozumie proste reguły i potrafi się podporządkować decyzjom sędziego;
- wie, że ma wpływ na swoje zdrowie (stosowny ubiór, aktywność fizyczna, właściwe odżywianie się oraz przestrzeganie higieny);
- wie, że nie może samodzielnie zażywać leków, ani żadnych nieznanymi substancji.

W klasie 2 kontynuuje się doskonalenie umiejętności sportowych oraz uczeń po klasie 2:

- realizuje marszobiegi trwające około 10 minut, biega slalomem, omijając przeszkody, skacze przez niewielkie przeszkody;

- skacze przez skakankę, skacze obunóż i jedenonóż przez przeszkody (np. przez ławeczkę);
- potrafi przejść po ławeczce, przeciąga szarfę wzdłuż ciała;
- wykonuje ćwiczenia wzmacniające mięśnie brzucha i lędźwi;
- przyjmuje pozycje wyjściowe i ustawienia do ćwiczeń;
- kozłuje piłkę, podaje piłkę między partnerami, trafia małą piłką do celu;
- bierze udział w zawodach sportowych i stara się radzić sobie z przegraną.

W klasie 3 kontynuuje się doskonalenie umiejętności sportowych oraz uczeń po klasie 3:

- realizuje marszobiegi trwające około 15 minut;
- wykonuje przewrót w przód;
- oburącz odbija lekką piłkę sposobem górnym;
- podbija piłkę stopą i kolaniem;
- potrafi rzucić piłką lekarską;
- jeździ na rowerze, wrotkach, przestrzegając zasad bezpieczeństwa;
- przestrzega zasad sportowej rywalizacji;
- dba o bezpieczeństwo w czasie zajęć ruchowych;
- posługuje się przyborami sportowymi zgodnie z ich przeznaczeniem.

Ocenianie

Aktywność i motywacja są czynnikami bardzo istotnymi w edukacji wczesnoszkolnej. Aktywność poznawczą dziecka można rozbudzić i podtrzymywać, stosując różnorodne zabiegi metodyczne, używane w pracy dydaktyczno-wychowawczej. W ten sposób spontaniczna motywacja poznawcza dziecka ma szansę przekształcić się w motywację świadomą, czyli gotowość do podejmowania systematycznych wysiłków intelektualnych. Aby było to możliwe, należy:

- dostosować wymagania do stopnia rozwoju i zdolności uczniów;
- zorganizować proces edukacji w taki sposób, aby każde dziecko doświadczyło uczucia sukcesu;
- wskazywać przyczyny niepowodzeń (informacja zwrotna);
- doceniać zarówno małe, jak i większe sukcesy dziecka;
- koncentrować się na osiągnięciach dziecka (przyczyni się to do osłabienia przekonania, że uczymy się dla stopni);
- stosować urozmaicone metody nauczania.

Nauczyciel ma możliwość oceniania postępów dzieci w nauce:

- używając plansz edukacyjno-oceniających;
- stosując inne sposoby oceny (według pomysłu nauczyciela);
- informując o zachowaniu i postępach edukacyjnych (wypełnianie arkusza oceniającego 3 razy w ciągu roku szkolnego);
- przygotowując dokładną i obiektywną oceną opisową.

PLANSZE EDUKACYJNO-OCENIAJĄCE

Jednym ze sposobów oceny postępów edukacyjnych ucznia jest wprowadzenie plansz edukacyjno-oceniających. W ciągu roku szkolnego przewidziano cztery tablice, odpowiednio do każdej części podręcznika.

Każdy uczeń otrzymuje 4 plansze, przedstawiające inną ilustrację nawiązującą do jednej z pór roku. Na planszy brakuje określonej liczby elementów (brakujące elementy w postaci naklejek posiada nauczyciel). Za każdą dobrze wykonaną pracę, uczeń otrzymuje od nauczyciela naklejkę, którą powinien nakleić we właściwym miejscu na planszy. W ten sposób jest nie tylko nagradzany za dobrze wykonane zadanie, ale również uczy się, uzupełniając ilustracje o kolejne elementy.

INNE SPOSOBY OCENY I MOTYWACJI UCZNIÓW

Ponieważ praca dzieci wymaga systematycznego i częstego sprawdzania, oprócz plansz oceniających, nauczyciel może sam, według własnego pomysłu, nagradzać wysiłki dzieci. Ważne jest, aby wymagania i zasady oceniania były jasno określone i zrozumiałe dla uczniów. Pomysłów na ciekawe i motywujące ocenianie jest wiele. Oceniać można zarówno poziom

wiedzy, zachowanie czy postawę ucznia. Należy pamiętać, aby uwzględniając wysiłki i motywację dziecka, podkreślać dobre zachowanie ucznia.

Jednym z pomysłów na zainteresowanie ucznia książką są „łańcuszki czytelnicze”. Mogą one mieć postać małych szablonów w kształcie książeczek przyczepianych na tablicę w klasie lub nawleczonych na wstążeczkę, oddzielonych od siebie na przykład makaronem lub koralikiem. Na szablonie wpisuje się tytuł oraz imię i nazwisko autora lektury. Każdy uczeń, który chce dołączyć kolejną lekturę do łańcuszka, zobowiązany jest zachęcić innych do jej przeczytania. Zasady funkcjonowania łańcuszka mogą ulegać zmianom. Można na przykład zamiast ustnej zachęty do przeczytania książki, zaproponować dzieciom wykonanie rysunku lub napisanie pracy na temat danej lektury. Na rozmowy o książce należy wygospodarować czas, który z pewnością nie będzie czasem straconym.

Nagrody za dobrze wykonane zadania mogą mieć różne tytuły: *Zdobywcy kosmosu*, *Piraci Ciepłych Mórz*, *Drzewka mądrości*. Zabawa polega na uzupełnianiu obrazka. Umieszczane na planszy naklejki różnią się w zależności od stopnia trudności rozwiązywanego zadania. Taka forma oceniania jest niezwykle chętnie podejmowana przez dzieci i motywuje je do nauki i wysiłku.

Zabawę dotyczącą ćwiczeń w poprawnym pisaniu ortograficznym można nazwać *Ortograficzną dżunglą*. Polegałaby ona na jak najszybszym dotarciu do chatki murzyńskiej stojącej na samym końcu drogi prowadzącej przez dżunglę. Dzieci poruszają się po specjalnej mapie zawieszanej w klasie. Za każdym razem przesuwały się o tyle oczek, ile punktów uzyskały za dane ćwiczenie. Na mapie mogłyby być umieszczone pola szansy i inne niespodzianki.

Wewnątrzklasowy system oceniania jest potrzebny. Należy mieć ciekawy pomysł, aby zainteresować nim dzieci. Oceniać można właściwie każdy element edukacji. Należy jednak unikać jednoczesnego oceniania zbyt wielu aspektów, aby dziecko nie zagubiło się w gąszczu zabaw i plakatów, a w efekcie nie straciło motywacji do dalszej nauki.

INFORMACJA O ZACHOWANIU I POSTĘPACH EDUKACYJNYCH UCZNIA

Każdy arkusz oceniający służy nauczycielowi i rodzicom, pomaga ocenić poziom edukacyjny i zachowanie dziecka. Informacja o zachowaniu i postępach edukacyjnych ucznia uwzględnia:

- w arkuszu ogólnym: zachowanie ucznia, sprawność manualną i ruchową, umiejętności ogólne;
- w arkuszu szczegółowym: umiejętności z zakresu edukacji polonistycznej i matematycznej.

W obu arkuszach wyszczególnione są umiejętności, które dziecko powinno opanować. Jednocześnie w arkuszu ogólnym podane są umiejętności niezmiennie, które dziecko powinno wykształcić w sobie w trakcie trzech lat nauki. Nauczyciel wypełniając arkusz, wpisuje informacje na temat tego, które umiejętności dziecko opanowało słabo, zadowalająco, a które bardzo dobrze. Dzięki temu, że po raz pierwszy arkusz zostaje wypełniony po prawie dwóch i pół miesiącach nauki, nauczyciel może zaplanować pracę z dzieckiem tak, aby położyć

nacisk na kształcenie umiejętności, których uczeń nie opanował w dostatecznym stopniu. W rubryce „wskazówki nauczyciela” mogą znaleźć się zarówno umiejętności zdiagnozowane jako „słabe”, jak i te, które oceniono bardzo dobrze, mogą się również znaleźć wskazówki dotyczące tego, które ćwiczenia należy stosować, aby daną umiejętność stymulować. Taki arkusz przekazany rodzicowi daje możliwość połączenia wysiłków szkoły i domu we wspieraniu rozwoju dziecka. Wypełniając arkusz wielokrotnie w trakcie trzech lat nauki, można śledzić, jak u dziecka rozwijają się poszczególne umiejętności (można wychwycić spowolnienia i przyspieszenia rozwoju ucznia).

Arkusz szczegółowy uwzględnia podstawowe umiejętności polonistyczne i matematyczne, które uczeń powinien zdobyć w ciągu roku. Dlatego arkusz szczegółowy został opracowany oddzielnie do 1, 2 i 3 klasy szkoły podstawowej. Zaleca się, żeby był on wypełniany z taką samą częstotliwością jak arkusz ogólny.

Arkusze oceniające

ARKUSZ OGÓLNY UCZNIA KLAS 1–3

Imię i nazwisko.....

Aktywności ucznia	Postrzeganie przez nauczyciela			Wskazówki nauczyciela
	słabo	zadowalająco	bardzo dobrze	
1	2	3	4	5
ZACHOWANIE				
Wykonuje czynności samoobsługowe.				
Przestrzega higieny.				
Współdziała w zespole podczas zabawy i pracy.				
Inicjuje zabawę i pracę w grupie.				
Wyraża gotowość do niesienia pomocy.				
Przestrzega zasad bezpiecznej zabawy i pracy.				
Postępuje zgodnie z zasadami i normami uzgodnionymi w zespole klasowym.				
Panuje nad swoimi emocjami.				

1	2	3	4	5
Przygotowuje się do zajęć.				
Stosuje się do poleceń nauczyciela.				
Koncentruje się na wykonywanym zadaniu.				
Utrzymuje porządek w miejscu pracy.				
Życzliwie i przyjaźnie odnosi się do innych dzieci.				
Z szacunkiem odnosi się do dorosłych.				
Wywiązuje się ze swoich obowiązków.				
Angażuje się w działalność na rzecz klasy.				
Szanuje swoją własność.				
Szanuje cudzą własność.				
SPRAWNOŚĆ MANUALNA, RUCHOWA				
Zachowuje prawidłową postawę, siedząc w ławce.				
Angażuje się w zajęcia ruchowe.				

1	2	3	4	5
Realizuje różne formy ruchu (skoki, tańce, pląsy), również przy muzyce.				
Dokładnie i sprawnie wykonuje ćwiczenia fizyczne.				
Współpracuje w czasie zabaw i gier zespołowych.				
Stosuje się do zasad poznanych zabaw i gier sportowych.				
Przestrzega zasad rywalizacji sportowej.				
Chętnie podejmuje prace wymagające precyzji i dokładności.				
UMIĘTNOŚCI OGÓLNE				
Umie opisać życie w poznanych ekosystemach.				
Zna rośliny i zwierzęta charakterystyczne dla omawianych ekosystemów.				
Jest świadomy potrzeby ochrony środowiska.				
Wie, że należy dbać o zdrowie.				
Zapamiętuje przekazywane na lekcji informacje.				
Wyszukuje potrzebnych informacji w odpowiednich źródłach.				

1	2	3	4	5
Angażuje się w obserwacje, doświadczenia przyrodnicze i pogodowe.				
Formułuje proste wnioski wynikające z doświadczeń i obserwacji.				
Posiada praktyczne umiejętności związane z bezpieczeństwem własnym i innych.				
Planuje kolejne czynności przy podejmowaniu działań praktycznych.				
Angażuje się w prace plastyczne: malowanie, rysowanie, wyklejanie, lepienie.				
Zwraca uwagę na efekt końcowy prac plastycznych i technicznych.				
Organizuje swoje miejsce pracy.				
Wykazuje twórczą postawę podczas wykonywania zadań praktycznych.				

ARKUSZ SZCZEGÓŁOWY UCZNIA KLASY 1

Imię i nazwisko.....

Aktywności ucznia	Postrzeganie przez nauczyciela			Wskazówki nauczyciela
	słabo	zadawalająco	bardzo dobrze	
1	2	3	4	5
EDUKACJA POLONISTYCZNA				
Komunikuje swoje potrzeby, odczucia, spostrzeżenia.				
Swobodnie wypowiada się na zajęciach.				
Omawia ilustracje.				
Opowiada historyjki obrazkowe.				
Angażuje się w scenki dramatowe.				
Uczy się tekstu na pamięć.				
Rozumie polecenia.				
Dzieli wyraz na sylaby.				
Dzieli wyraz na głoski.				

1	2	3	4	5
Poprawnie wymawia głoski.				
Kreśli linie i figury literopodobne.				
Pisze starannie i czytelnie.				
Zna wprowadzone litery.				
Poprawnie łączy litery w wyrazach.				
Przepisuje wyrazy i zdania.				
Pisze ze słuchu wyrazy i zdania.				
Pisze z pamięci wyrazy i zdania.				
Czyta samodzielnie opracowany tekst.				
Czyta samodzielnie nowy tekst.				
Rozumie przeczytany tekst.				
Odczytuje uproszczone rysunki, znaki, napisy, symbole.				
Rozumie określenia: „wyraz”, „zdanie”, „głoska”, „litera”.				
Interesuje się czytaniem.				

1	2	3	4	5
EDUKACJA MATEMATYCZNA				
Orientuje się w przestrzeni.				
Wyodrębnia zbiory, podzbiory, klasyfikuje przedmioty.				
Odczytuje, zapisuje i porównuje liczby od 0 do 20.				
Dodaje i odejmuje liczby od 0 do 10.				
Sprawdza dodawanie za pomocą odejmowania i odwrotnie.				
Rozwiązuje proste zadania tekstowe.				
Rozpoznaje figury geometryczne: koło, trójkąt, prostokąt, kwadrat.				
Mierzy linijką długości od 0 do 20 centymetrów.				
Rozpoznaje monety: 1 złoty, 2 złote, 5 złotych i banknoty: 10 złotych, 20 złotych.				
Wykonuje proste obliczenia pieniężne.				
Zna i zapisuje nazwy dni tygodnia, pór roku, miesięcy.				
Rozpoznaje pełne godziny na zegarze w systemie dwunastogodzinnym.				

ARKUSZ SZCZEGÓŁOWY UCZNIA KLASY 2

Imię i nazwisko.....

Aktywności ucznia	Postrzeganie przez nauczyciela			Wskazówki nauczyciela
	słabo	zadawalająco	bardzo dobrze	
1	2	3	4	5
EDUKACJA POLONISTYCZNA				
Komunikuje swoje potrzeby, odczucia, spostrzeżenia.				
Swobodnie wypowiada się na zajęciach.				
Rozumie polecenia.				
Omawia i opowiada historyjki obrazkowe, wyszukuje w nich bohaterów, określa kolejność wydarzeń.				
Angażuje się w scenki dramatowe.				
Mówi z pamięci teksty, odpowiednio intonując.				
Sprawnie dokonuje analizy oraz syntezy głoskowej i sylabowej.				
Pisze starannie, czytelnie i kształtnie.				
Poprawnie przepisuje zdania oraz pisze krótkie teksty z pamięci i ze słuchu.				

1	2	3	4	5
Dba o poprawność ortograficzną.				
Pisze samodzielnie kilkudzaniową wypowiedź.				
Samodzielnie i poprawnie zapisuje proste wypowiedzi pisemne: opis, list, życzenia.				
Czyta płynnie opracowany tekst.				
Czyta poprawnie nowy tekst.				
Rozumie przeczytany tekst i wyszukuje w nim potrzebne informacje.				
Odczytuje uproszczone rysunki, znaki, napisy, symbole.				
Układa wyrazy w kolejności alfabetycznej.				
Wskazuje rodzaje zdań.				
Poprawnie grupuje wyrazy według określonego kryterium.				
Rozumie określenia: „wyraz”, „zdanie”, „głoska”, „litera”.				
Przejawia potrzebę kontaktu z literaturą.				

1	2	3	4	5
EDUKACJA MATEMATYCZNA				
Wyodrębnia zbiory, podzbiory, część wspólną zbiorów, klasyfikuje przedmioty.				
Odczytuje, zapisuje i porównuje liczby od 0 do 100.				
Dodaje i odejmuje liczby od 0 do 20 z przekroczeniem progu.				
Dodaje i odejmuje liczby od 0 do 100 bez przekroczenia progu.				
Sprawdza dodawanie za pomocą odejmowania i odwrotnie.				
Mnoży i dzieli liczby w zakresie 30.				
Wie, że mnożenie i dzielenie to działania wzajemnie odwrotne.				
Stosuje przemienność dodawania i mnożenia.				
Rozwiązuje jednodziałaniowe zadania tekstowe.				
Rozwiązuje łatwe równania z niewiadomą w postaci okienka.				
Rozwiązuje zadania na porównywanie różnicowe.				
Wskazuje i poprawia proste błędy w treści zadań, układa pytania do zadań.				

1	2	3	4	5
Rozpoznaje i rysuje odcinki oraz figury geometryczne: koło, trójkąt, prostokąt, kwadrat.				
Mierzy długości przedmiotów za pomocą linijki, wyraża miarę w centymetrach i milimetrach, wie co oznacza miara w metrach.				
Wyraża wagę przedmiotów w gramach, dekagramach i kilogramach, porównuje wagę.				
Odmierza płyny, używając pojęć: „litr”, „pół litra”, „ćwierć litra”.				
Wykonuje proste obliczenia dotyczące wagi i pojemności.				
Rozpoznaje wszystkie monety i banknoty: 10 złotych, 20 złotych, 50 złotych, 100 złotych.				
Wykonuje proste obliczenia pieniężne.				
Odczytuje i zaznacza godziny na zegarze w systemie dwudziestoczerogodzinnym.				
Odczytuje i zapisuje liczby w systemie rzymskim od I do XII.				
Czyta i zapisuje daty, zna liczbę dni poszczególnych miesięcy.				
Wykonuje proste obliczenia kalendarzowe i zegarowe.				
Określa temperaturę powietrza i ciała człowieka na podstawie odczytów z termometrów.				

ARKUSZ SZCZEGÓŁOWY UCZNIA KLASY 3

Imię i nazwisko.....

Aktywności ucznia	Postrzeganie przez nauczyciela			Wskazówki nauczyciela
	słabo	zadowalająco	bardzo dobrze	
1	2	3	4	5
EDUKACJA POLONISTYCZNA				
Dobiera właściwe formy komunikowania się w różnych sytuacjach.				
Wypowiada się na zajęciach swobodnie i poprawnie pod względem składniowym.				
Analizuje i ocenia postępowanie bohaterów omawianych tekstów oraz historyjek obrazkowych.				
Określa miejsce i czas akcji utworu.				
W sposób ekspresyjny wyraża treść utworu – scenki dramatyczne.				
Mówi z pamięci teksty, odpowiednio intonując.				
Sprawnie dokonuje analizy oraz syntezy głoskowej i sylabowej.				
Pisze starannie i kształtnie.				
Poprawnie przepisuje zdania, pisze krótkie teksty z pamięci i ze słuchu.				

1	2	3	4	5
Dbą o poprawność ortograficzną i interpunkcyjną.				
Gromadzi słownictwo na podany temat.				
Pisze samodzielnie kilkuzdaniową wypowiedź.				
Samodzielnie i poprawnie zapisuje proste wypowiedzi pisemne: krótkie opowiadanie, zaproszenie.				
Pisze twórcze teksty (układa dalszy ciąg tekstu).				
Czyta płynnie i wyraziście opracowany tekst.				
Czyta poprawnie nowy tekst.				
Rozumie przeczytany tekst i wyszukuje w nim potrzebne informacje.				
Odróżnia teksty literackie: wiersz, opowiadanie, baśń, legendę.				
Odczytuje uproszczone rysunki, znaki, napisy, symbole.				
Nazywa i przekształca zdania.				
Rozwija zdania.				
Poprawnie grupuje wyrazy według określonego kryterium.				

1	2	3	4	5
Rozumie określenia: „wyraz”, „zdanie”, „głoska”, „litera”.				
Przejawia potrzebę kontaktu z literaturą.				
EDUKACJA MATEMATYCZNA				
Odczytuje, zapisuje i porównuje liczby od 0 do 1000.				
Wskazuje liczby parzyste i nieparzyste.				
Dodaje i odejmuje liczby od 0 do 100 z przekroczeniem progu.				
Sprawdza dodawanie za pomocą odejmowania i odwrotnie.				
Mnoży i dzieli liczby w zakresie 100.				
Wie, że mnożenie i dzielenie to działania wzajemnie odwrotne.				
Stosuje przemienność dodawania i mnożenia.				
Rozwiązuje zadania tekstowe.				
Rozwiązuje równania z niewiadomą w postaci okienka.				
Rozwiązuje zadania na porównywanie różnicowe.				

1	2	3	4	5
Wskazuje i poprawia proste błędy w treści zadań, układa pytania do zadań.				
Oblicza obwody figur geometrycznych: trójkąta, kwadratu, prostokąta, długość wyraża w centymetrach.				
Mierzy, rysuje i porównuje odcinki, długość wyraża w centymetrach i milimetrach.				
Wykonuje obliczenia dotyczące miar bez wyrażen dwumianowanych.				
Waży przedmioty, określając ich ciężar w gramach, dekagramach i kilogramach, szacuje i porównuje wagę.				
Wykonuje obliczenia dotyczące wagi i pojemności.				
Rozpoznaje wszystkie monety i banknoty.				
Wykonuje obliczenia pieniężne.				
Odczytuje i zaznacza godziny na zegarze w systemie dwudziestoczworogodzinny.				
Odczytuje i zapisuje liczby w systemie rzymskim od I do XII.				
Czyta i zapisuje daty, zna liczbę dni poszczególnych miesięcy.				
Wykonuje obliczenia kalendarzowe i zegarowe.				

Ocena opisowa

Karta oceny opisowej sporządzona przez nauczyciela powinna być przedstawiana rodzicom raz w semestrze. Wskazane są również regularne spotkania z nauczycielem, w trakcie których rodzic może poznać potrzeby rozwojowe dziecka, jego aktualne osiągnięcia i ewentualne trudności.

Ponieważ nauczyciel na pewno będzie miał w swojej klasie uczniów słabszych lub mających trudności w uczeniu się, musi pamiętać, aby w ich ocenie kierować się serdecznością. Nauczyciel sporządzając ocenę opisową, zna trudności każdego ucznia i może podjąć działania, które poprzez indywidualną pracę można nadrabiać, aby rozwijało się ono zgodnie ze swoimi predyspozycjami.

Systematyczne i wnikliwe sporządzanie ocen opisowych, umożliwia śledzenie rozwoju postępów ucznia zarówno przez nauczyciela, jak i przez rodziców. Dają one obraz zdobytych przez ucznia umiejętności i wiadomości. W razie zmiany szkoły lub nauczyciela informacje zawarte w ocenach opisowych, mogą okazać się bardzo pomocne w dalszej nauce.

